

1. Inledning

Historien är fylld med exempel där mindre samhällsgrupper har utmanat och ändrat samhället. Om vi drar lärdom av tidigare processer i historien av samhällsförändring och gradvis acceptans av det som allmänt uppfattats som annorlunda, kan vi förbättra vårt samhälle idag. En förbättrad integration i samhället eller en utökad förståelse för de som allmänt anses vara onormala och stående utanför samhället skulle på så sätt kunna förbättras. Det handlade då, som nu, om samma sak: att på lika villkor få synas och göra sig hörd i samhället. Att få ta del av och finna sin plats i det. På samma sätt som vi lärde oss att lyssna på en ny musikstil, rock'n'roll, som utmanade rådande norm under under 50-talet, kan vi idag öka acceptansen mellan de olika grupper som dagens samhälle utgör.

Rock'n'roll-musiken kom ifrån tillsynes ingenstans för ungefär 50 år sedan och bemöttes av allmänheten som en upprorisk, farlig och som stående utanför samhället. Det är en ofta återkommande föreställning som tycks svepa in denna musikstil, dess utövare och lyssnare i mystik. Även om musiken ses som accepterad sedan länge hänger denna mystik sig kvar. Efter att rockmusiken slog igenom under 50-talet kom den att, i Sverige, förknippas med raggare och andra individer som sågs som utanför samhället. Men successivt förändrades bilden av musiken och dess utövare under 60-talet. Även musiken förändrades. Den alltmer populära musiken titulerades nu som "popmusik" och blev medias och skivbolagens nya kassako. Hur kom det sig då att en subkultur som sågs som upprorisk kunde bli accepterad av allmänheten och i massmedia? Hur kom det sig att en musikstil som förknippats bara fem till tiotalet år tidigare med fylla, slagsmål och direkt uppror mot samhället helt plötsligt blev accepterad av samhället? Det är något jag ämnar undersöka i den här uppsatsen.

Syftet med undersökningen är att belysa en del av den stora förändringen i attityd i västvärlden gentemot rockmusiken och de många subkulturer som hänger ihop med den under sextiotalet. Åren mellan 1960-1970 var ett årtionde då mycket förändrades i världen. Den sexuella revolutionen under årtiondet, en värld som kändes mindre och det faktum att västvärlden fick det bättre ställt ekonomiskt sett är alla stora bidragande orsaker till denna plötsliga förändring i attityd mot rocken. Har media någon del i detta? Och i så fall, kan man se en förändring i medias attityd mot musikstilen?

Denna uppsats ämnar att undersöka den omvandlingsprocess som "rocken" genomgick under sextiotalet på Aftonbladets och Expressens kultur- och nöjessidor. Som forskningsläget visar så finns det, vid sidan av många populärvetenskapliga böcker inte speciellt mycket tidigare forskning om rockmusik i Sverige. Rockmusik i vid bemärkelse, alltså satt i ett världsperspektiv, finns det mer forskning om. Men än så länge är detta ett nytt, i stort sett utforskat, område. Angående media och rock'n'roll har jag inför forskningsläget bara hittat tidigare forskning som kortfattat rör vid detta eller som dyker på djupet vid ett datum eller under en veckas tid. Inte heller finns där någon, överspännande forskning över sextiotalet som epok när det gäller kvällspressen och dess koppling med rockmusik i Sverige. Förhoppningsvis kan denna uppsats komma att leda till, eller i alla fall, inspirera andra till att forska inom samma ämne.

2. Forskningsläge och teoretiska perspektiv

Svensk rockmusik ur ett historiskt perspektiv är något som det inte forskats om särskilt mycket, vilket är något som Brolinson & Larsen påpekar i sin bok *Satisfactions*, det nämner även Lars Lilliestam som ett mål med sin bok *Svensk rock*; att skriva svenska rockmusikens historia. Det har förvisso skrivits en del om musiken i sig, dess arrangemang och vad som karaktäriserar rockkulturen men det tillhör inte historieämnet. Dessutom är många verk som skrivits om rockkultur och rockmusik populärhistoriska och därför har jag valt att utelämna dem från detta forskningsläge.

Ett av de verk som söker förklara rockmusik utifrån musikvetenskaplig teori är boken *Rockens text*. Den är skriven av Ulf Lindberg, forskare i populärkultur vid Lunds universitet, som undersöker vad en rocklåt består av och vad som särskiljer den från att vara popmusik.

2.1 Rockens text - Lindberg

Musikvetaren Ulf Lindberg använder sig av en musikvetenskaplig teori i sin bok *Rockens text*. Han konstaterar att inom det fält som han valt att undersöka, rocklåtars texter och hur de ger låten mening, finns det väldigt lite tidigare forskning om. Han förklarar vidare att det över huvudtaget finns lite forskning kring rockmusik. Lindberg är en av de första svenska forskare att ta sig an rockmusiken och dess texter ur ett teoretiskt perspektiv och analyserar dem på ett metodiskt sätt. Han undersöker varför rockmusik och ungdomar har levt i en slags symbios under den senare delen av 1900-talet, och förklarar rockmusik med att den tilltalar dem genom att den ger dem utlopp för sina lustar eller beskriver dem som personer.¹ De texter som låtarna har speglar de problem eller känslor som ungdomar upplever i sin vardag. Unga och även vuxna kan skapa personliga band med rocklåtarnas texter; de kan känna igen sig i musiken. Likaså drar Lindberg paralleller mellan rockmusiken och många av de miljöer som ungdomar lever i; rockens rytm och ljud påminner om stadstrafiken, industriernas maskiner eller andra storstadsljud.²

Lindberg försöker även att förklara begreppet rockmusik som ett övergripande kollektivt samlingsbegrepp av flera olika musikstilar (till exempel heavy metal och hip hop) och som en viss musikstil. Exempel på det senare är *klassisk rock* som hänvisar till den första vågen av rock'n'roll med artister (som till exempel Jerry Lee Lewis och Elvis med flera). Han påpekar att rockmusiken generellt sett ses som ”tyngre” i jämförelse med popmusiken, som ska vara lättare att ta till sig och ofta tilltalar en större publik.³

2.2 Satisfactions - Brolinson & Larsen

Två forskare som var bland de första att behandla rockmusiken i Sverige var Per-Erik Brolinson och Holger Larsen, som i deras verk, *Satisfactions* från 1990, behandlar relationen mellan rockmusik och ungdomar. Brolinson är docent i musikvetenskap och Larsen professor inom samma ämne. De börjar med att beskriva den internationella rockmusikens historia kortfattat. Utifrån en musikvetenskaplig analysmetod strukturerar de sedan upp rockmusikens karaktäristiska drag och drar upp riktlinjer inför sin textanalys av några av de låtar som varit populära bland ungdomar.⁴

1 Lindberg Ulf, ”*Rockens text*”, Synposion bibliotek, s.11f.

2 Ibid s.18ff.

3 Ibid s.35.

4 Brolinson Per-Erik & Larsen Holger, *Satisfactions*, Almqvist & Wiksell Tryckeri, s.49-80.

De beskriver en våg av tekniska framsteg inom radio, television och inspelning av musik som en huvudorsak till att rocken kunde spridas över hela USA och sedan vidare ut i världen och även nå Sverige. En ny marknad öppnades när antalet barn födda under fyrtiotalets babyboom växte upp och började konsumera populärkultur i olika former. Dessutom ökade antalet TV-apparater i hemmen (i USA) från 10.000 år 1947 till 45.000.000 år 1960, något som gjorde att den nya musiken kunde spridas lättare till en större publik. En större grupp konsumenter ledde till att skivbolag fick högre intäkter och kunde trycka upp och ge ut fler skivor än tidigare.⁵ I den huvudsakliga delen av boken redogör författarna för relationen mellan ungdomar och musik och vilka band som funnits mellan dem under senare hälften av 1900-talet.

2.3 Svensk rock - Lilliestam

Den första att kartlägga och skriva den svenska rockmusikens historia på ett vetenskapligt sätt var Lars Lilliestam, professor i musikvetenskap. I sin bok *Svensk rock* från 1998, går han igenom den svenska rockmusikens historia fram till mitten av 90-talet, i ett försök att rama in och beskriva de mest betydelsefulla svenska former av rock'n'roll. Han förklarar att svensk rock inte är en enskild isolerad företeelse utan att rockmusiken i Sverige har influerats starkt av utländska artister, att all rockmusik i själva verket är sammankopplad världen över.⁶

Liksom Lindberg söker Lilliestam förklara begreppet ”rock”. Han presenterar diverse förklaringar till begreppet. Det mest slående är att rockmusiken är eklektisk; att den blandar stilar och influenser till något nytt. Han menar att det inte går att kategorisera rockmusik efter musikstilistiska grunder.⁷ Lindberg ger även läsaren en insikt i hur svårt det är att definiera begrepp som ”svensk kultur” och ”svensk rock”. Allra mest intressant för detta forskningsläge, är dock det inledande kapitlet med teoretisk diskussion, där Lilliestam förklarar att han ämnar använda sig av två teorier för sin studie. En kulturanalytisk och en musikvetenskaplig teori.

2.31 Kulturanalytisk teori

Den kulturanalytiska teorin som Lilliestam använder sig av är inspirerad av kulturanalytikaerna Billy Ehn och Orvar Löfgren. De har skrivit en bok om det kulturanalytiska perspektivet som går ut på att forskaren analyserar ett skeende eller en grupp människor och katalogiserar in allt som har med gruppen eller företeelsen att göra. Det skulle inom musiken kunna handla om att forskaren tar reda på vilka olika typer av musik det finns, vilka som utövar den och vad som krävs av en utomstående för att få ta del av musiken. Efter detta söker de flesta kulturanalytiska modeller efter samband mellan de olika musikstilarna och de människor som kan förknippas med dem.⁸

Teorin går ut på att återge hur verkligheten ter sig för undersökningens objekt. Vilka ideologiska diskurser som ligger bakom individens verklighetsuppfattning. Detta kan innefatta media, politik och tidsandan runt personen, allt vilket formar hur denne tänker och agerar.⁹ Inte sällan söker forskaren genom det samlade materialet med hjälp av en lista med sökord. Vad ses inom gruppen som moraliskt och omoraliskt? Hur delar man upp sig i vi respektive dem? Vilken syn på manligt och kvinnligt har undersökningsgruppen?¹⁰ Allt detta kan användas för att beskriva den drivande kraften bakom särskilda individers eller grupper agerande i denna undersökning. Det är även den bakomliggande teorin bakom merparten av de teorier som jag ämnar att använda mig av i denna

5 Brolinson Per-Erik & Larsen Holger, *Satisfactions*, Almqvist & Wiksell Tryckeri, s. 22f.

6 Lilliestam Lars, *Svensk Rock- Musik, lyrik, historik*, Bo Ejeby Förlag, s.70.

7 Ibid, s.25.

8 Ehn & Löfgren, *Kulturanalyser*, Gleerups (2001), s. 15ff.

9 Ehn & Löfgren, s.13.

10 Ibid s.43.

undersökning såsom hegemonibegreppet som kommer att förklaras senare i uppsatsen.

Medan den musikvetenskapliga teorin analyserar musikens arrangemang och komposition, skildrar kulturanalysen dess kontext och kartlägger de språkliga interpersonella koder som existerar och samspelet mellan individerna i en speciellt utvald grupp.¹¹ Vad innefattar då den musikvetenskapliga musikteorin?

2.32 Musikvetenskaplig musikteori

Lilliestam använder sig av en musikvetenskaplig teori som kommer att användas i den här undersökningen som ett redskap för att kunna fastställa om något har med min undersökning att göra eller inte. Den går ut på att definiera av vad rock är. Teorin ger rockmusik följande karaktärsdrag:

- Musiken är gehörbaserad. /.../
- Musiken är huvudsakligen gitarr- och klaviaturbaserad. /.../
- Harmoniken bygger på tre- eller fyrklanger. /.../
- Melodiken är sångbar och knuten till harmoniken genom att den mest består av ackordegna toner. /.../
- Trummor och bas utgör ett rytmiskt och harmoniskt fundament för musiken och skapar en ”groove” som en grund för övriga musikaliska parametrar. /.../
- Den absolut vanligaste taktarten är 4/4. Back-beat, alltså betoning av taktslagen 2 och 4 i fyrtakten /.../ är ett av de viktigaste dragen som håller samman det musikaliska stilområdet rock. /.../
- Musiken framförs vanligen med elektiska instrument och /eller akustiska instrument som förstärks med ett PA-system.¹²

Även om mitt syfte inte direkt är att genomföra mina empiriska studier med hjälp av en musikvetenskaplig analys så tjänar analysmetoden ett annat syfte: att ge en klarare definition av vad begreppen ”rock/rockhängare/rockmusik” innefattar och vad som kan ses som rockmusik. För att skilja på vilket material som ska användas i uppsatsen och vad som inte ska innefattas. Något som den musikvetenskapliga musikteorin saknar är att den är strikt bunden till hur musiken är skapad och kan inte införliva saker som är starkt förknippade med rockmusik som klädesplagg eller image-skapande. Därför använder jag mig även av Björn Horgbys teori kring representationen av rockkulturen för att få ytterligare en dimension på min undersökning, den imageskapande representationen kring rock- och popstjärnorna.

2.4 Rock och Uppror - Horgby

Björn Horgby, professor i historia, undersöker rockmusiken utifrån en annan vinkel än tidigare verk i detta forskningsläge. Horgbys bok *Rock och uppror* från 2007 antar ett fågelperspektiv och sätter in rockmusiken i ett större sammanhang, istället för att fastna i redogörelser för vilken artist som släppte vilken skiva under vilket år. Boken undersöker bland annat rockmusik och hur det går att se att den delas upp mellan könen av genuskontrakt i den. Allt inspirerat av Ywonne Hirdmans teorier kring begreppet genuskontrakt.¹³ Han förklarar även rockmusiken som något som kom att existera som en följd av den sexuella revolutionen under femtio- och sextiotalet; en del av en större samhällsförändring som ägde rum under denna tid.¹⁴ För att kunna se rockkulturen från en annorlunda vinkel tillämpar Horgby alternativa metoder och teorier. Ett av de alternativa perspektiv som han undersöker rockmusiken med är hans teori kring kampen om hegemonin där rocken kan ses som en utmanande kraft till det rådande samhället. Mer om denna teori härnäst.

11 Lilliestam, s.12f.

12 Ibid s. 27f.

13 Ibid s. 279.

14 Ibid s. 291.

2.41 Kamp om Hegemonin

Björn Horgbys bok *Rock och uppror* skiljer sig från tidigare böcker genom att inte använda sig av en musikvetenskaplig teori, utan använder istället av en kulturanalytisk teori. Begrepp som *identitet*, *diskurs* och *hegemoni* används för att analysera rockkulturen och för att förstå drivkrafterna bakom den. Boken tar upp rockens kamp om en plats i hegemonin. Med ”kamp om hegemonin” menas att två grupperingar i samhället på olika sätt gör upp eller bestämmer vem av de två samhällsgrupperna som innehar makten. Alltså vilken av de två grupperna det är som bestämmer reglerna för diskursen. Hegemonin är det som är normen för acceptabelt beteende i samhället. Enligt Horgby gjorde rocken just detta; ungdomen och dess musik utmanade den rådande hegemonin och hur den blev representerad i media.¹⁵

I sin bok har Horgby satt upp fem regler som skulle kunna ses som normer för hur kampen om hegemonin vanligtvis ser ut. Den första till tredje hegemoniska regeln tar upp hur den övre hegemoniska gruppen – alltså den som innehar makten över vad som ska diskuteras och inte – reagerar när den anser sin identitet som hotad. Regel ett visar på att den makthavande gruppen (den övre) tenderar att överreagera på det nya hotet som den undre gruppen utgör. Med att överreagera menar Horgby en traditionell reaktion från den makthavande gruppen, alltså att den reagerar med övervåld. Enligt regel två lär sig den grupp som har makten att handskas med utmaningen efter ett tag och känner sig inte längre behöva skydda sig från den utmanande gruppen med några åtgärder. Regel tre visar återigen på en överreaktion från den övre gruppen i hegemonin, som kan missuppfatta det yttre hotet som större än vad det egentligen är och då tillämpar hårdare metoder än tidigare.¹⁶ Den fjärde och femte hegemoniska regeln menar att hegemonin är ekonomiskt känslig, och att den anpassar sig efter den rådande marknadens villkor. Om en möjlig profit finns att vinna anpassar sig den övre hegemoniska gruppen efter marknaden och accepterar den undre hegemoniska gruppens kulturella avarter.¹⁷ Den femte regeln beskriver att den övre gruppen i det hegemoniska maktspelet har som störst tolerans mot den undre gruppen när den undre gruppen står utanför maktspelet. Toleransen beskrivs minst när utmanande gruppen hotar att influera makthavande gruppen och ändra dess identitet.¹⁸ Senare i analysdelen för denna uppsats kommer jag att undersöka huruvida om det är möjligt att finna spår/tecken efter dessa regler i materialet.

Den underliggande tesen för detta arbete är att samhället förändrades under sextiotalets lopp och samtidigt förändrades allmänhetens tolerans mot främmande element av kultur. I uppsatsen kommer den övre hegemoniska gruppen att utgöras av de journalister som skriver tidningarnas nöjesartiklar och dess redaktion som är de som bär det yttersta ansvaret för vad publiceras i tidningen. Den undre gruppen kommer i dessa fall att utgöras av de pop- och rockgrupper eller soloartister som enligt mina musik- och kulturanalytiska verktyg som kan ses som rockmusik. Till den undre gruppen av hegemonin hör också de som köper tidningen. Medan Horgby analyserar relationen mellan begreppen hegemoni och upproriskhet inom rockkulturen kommer fokus i denna uppsats att ligga på på kampen om hegemonin mellan de två hegemoniska grupperna i media och rockmusik.¹⁹

15 Horgby, Björn, *Rock och Uppror – Amerikansk, brittisk och svensk rockkultur 1955-1969*, s.12ff.

16 Ibid, s.17.

17 Ibid s.19.

18 Ibid. s.45.

19 Ibid. s.43.

2.42 Representation av rockmusik

Horgby förklarar begreppet representation med att det är skapandet av en image som antingen artisten eller media (ofta en kombination av båda) åstadkommer kring rockmusiken och dess utövare. Den mystik som ”stjärnan” bygger kring sig själv och sättet personen representerar sig inför sin publik. Det kan även handla om musikerns livsstil. Men störst del av representationen står den musikgenre som rockmusikern utövar för.²⁰ Horgby definierar rockmusikens representation och hur den representeras i media som något som kan innefatta flera olika företeelser och processer på följande tre sätt:

- a. ”Som ett uttryck för ett kluster av rocktexter framförda i någon typ av kommunikations-situation, som musik eller annan media, av en artist eller grupp artister under en särskild period. /.../
- b. som uttryck för specifika historiska händelser, till exempel olika musikfestivaler.
- c. /.../ som uttryck även för kulturella processer och rörelser, till exempel stilar som rock'n'rollen eller hippierörelsen.”²¹

Dessa definitioner av begreppet kommer att vara till hjälp när jag ska välja ut artiklar för analys i denna undersökning. Definitionen visar till exempel att festivaler med rockkulturella inslag kan innefattas i undersökningen.

Media blir ett medel för de som söker utmana den hegemoniska ordningen. Rockmusikerna får sina budskap förmedlade genom media. Det sker på olika sätt. De får ut sitt budskap till allmänheten genom sina sånger och budskap spelade via radio och TV. Kommunikation uppstår mellan rockmusiken och rockkulturen. Det skrivs även om den nya kulturen i kvällspressen, där ytterligare en del av media kan både sprida och motverka rockkulturen och den icke-makthavande gruppen i hegemonin.²²

2.6 En femtiotalberättelse - Salomon

Kim Salomon, professor i historia, går i sin bok *En femtiotalberättelse* igenom 50-talets stora förändringar i samhället, både i Sverige och i Europa, och beskriver årtiondet som en ”transportsträcka” mellan två viktiga årtal för de europeiska staterna: Andra världskrigets slut år 1945 och det turbulenta året 1968 med sina studentuppror världen över. Årtiondet beskrivs som ett anonymt årtionde där inga stora händelser eller krig drabbade världen, en period av relativt lugn med en stadig ökning i ekonomisk tillväxt västvärlden igenom.

Den stora händelse som påverkade hela jorden under efterkrigstiden var ”det kalla kriget”, konflikten som växt ur ett missnöje i Europa med maktfördelningen mellan Sovjet och USA efter andra världskriget.²³ Den svenska staten strävade under perioden efter en fortsatt neutral politik internationellt sett. Inrikes var femtiotalet och första halvan av sextiotalet en bra, stabil tid för landet som präglades av ökad konsumtion och byggandet av välfärdsstaten Sverige. Men den fred och stabilitet som fanns i landet hotades av utomstående internationella händelser, och risken för ett tredje världskrig.²⁴

20 Horgby s.40f.

21 Ibid s.43

22 Ibid s.43ff.

23 Salomon, Kim, *En femtiotalberättelse – Populärkulturens kalla krig i folkhemssverige*, s.12ff.

24 Ibid s.22ff.

Salomon redogör vidare för de kulturella influenserna utifrån som påverkade det svenska samhället. USA var ett land som under 50-talet hade ett monopol, inte bara när det gällde musikaliskt inflytande över Sverige utan även gällande andra kulturellt förknippade ting. Rock'n'roll förknippades direkt hos svenskarna med amerikansk kultur, såsom Coca-cola och amerikanska bilar. Till detta hörde även ett nytt klädmode, jeans, och svenska ungdomen härmade Hollywoods filmhjältar och rökte amerikanska cigaretter. Den nya musiken tillhörde alltså ett slags större paket av kulturella influenser; rockmusik innefattar inte bara en ny musikstil.²⁵

2.7 1968 när allt var i rörelse - Östberg

Någon som undersökt sextioalet i sin helhet som period och fokuserat på den politiska radikaliserings av svensk, och till viss del även europeisk, ungdom är Kjell Östberg, professor i historia. Han ser det ökade politiska intresset bland svenska ungdomar under årtiondet som en del av ett mycket större förlopp av politisk mobilisering som pågått till och från sedan 1848. De nationella strömningarna av politiskt intresse kallas i boken för ”vågor”.²⁶

Östberg menar att de sociala rörelser som formades i Sverige under 60-talet ledde fram till omvälvande förändringar i samhället. Den nya generationen av politiskt medvetna ungdomar trodde att allt var möjligt och att ett nytt samhälle väntade på att formars av dem. De gamla normerna och den gamla mentalitetens existens var hotad. Den nya generationen såg detta som löften om en ny framtid, andra såg den framtiden som ett hotbild. Östberg poängterar att det politiska engagemanget bland ungdomarna under den senare hälften av sextioalet var vid sin kulmen. Efter den perioden skulle det politiska intresset att avta bland dem.²⁷

Bokens huvudtes är att den politiska radikaliserings, med alla dess förgreningar, kan ses som en enda stor social rörelse. En kollektiv världsbild och gemensamma upplevelser förde denna folk-rörelse samman. Tillslut splittrades gruppen på grund av skillnader grupperna emellan och de bildade egna mindre grupper och organisationer.²⁸

Denna teori går att applicera på min undersökning. Rockkulturen var en del av samhällets folkliga strömningar, nationella eller internationella. Deras politiska engagemang influerades av samhällets politiskt laddade atmosfär. Min hypotes är att de rockmusiker som tas upp i kvälls-pressen under slutet av sextioalet är mer politiskt medvetna än under början av decenniet då den nya vågen av politiskt intresse inte riktigt kommit igång än. Även om samhället hade genomgått stora förändringar i mentalitet sedan mitten på femtioalet när rockmusiken först blev populär så bör det inte märkas någon större skillnad förrän de stora folkliga radikaliserade rörelserna kom att influera och dominera rockmusiken från mitten på sextioalet och framåt.

25 Salomon s.121.

26 Östberg, Kjell, *1968 när allt var i rörelse*, Prisma (2002), s.12f.

27 Ibid s.15f.

28 Ibid s.177f.

3. Problem och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att skildra de förändringar i attityd som skett gentemot rockkulturen i kvällstidningarna Expressen och Aftonbladet under sextiotalets. Den här uppsatsen ämnar skildra hur media successivt ändrade sin inställning till rockmusiken och hur den nästan kom att bli folklig under årtiondets gång. Uppsatsen ämnar att med tidigare forskning som grund ge en bild av rockmusiken som en del av en växande ny ungdomskultur under sextiotalet och dess roll i samhället. Med andra ord, hur blev rocken en accepterad del av vårt kulturliv i samhället och i kvällspressen?.

Min huvudsakliga frågeställning är:

- Utifrån tidigare forskning, hur kom Aftonbladets och Expressens inställning/attityd att förändras till rock'n'roll-musik och den ungdomskultur som förknippas med den under sextiotalet?

Till denna huvudfrågeställning ställs följdfrågorna:

- Vilket utrymme fick rockmusiken på kultursidorna eller bland artiklar med kulturellt innehåll under augusti månad 1960, 1963, 1966 och 1969?
- Fick vissa artister mer plats än andra i Expressen och Aftonbladet?
- Finns det några eventuella skillnader i rockens representation i de båda dagstidningarna, med tanke på att de representerar två olika sidor inom politiken? Tillskriver de artisterna en viss politisk ställning?

Mer övergripande frågor med anknytning till samhälle, musik och kultur blir:

- Syns det några kopplingar i det utvalda materialet mellan rockmusik och politiskt radikala grupper i samhället som sökte förändra samhället under 1960-talet?
- Syns det i materialet att förändringarna inom rockmusiken är kopplade till allmänna, mer samhällsomspännande, förändringar i samhället?

4. Material

Materialet för undersökningen kommer att bestå av Aftonbladets och Expressens nöjessidor, två svenska kvällstidningar med något skilda politiska åsikter. Aftonbladet anses allmänt som en kvällstidning som stått socialdemokratiskt nära genom tiderna medan Expressen har en mer liberal syn. Fokus för undersökningen kommer att bli kultursidorna och nöjesartiklar och eventuella recensioner av rockkonserter under augusti månad mellan åren 1960-1969.

Anledningen till att jag valt Expressen och Aftonbladet som undersökningsobjekt är att de är de två tidningarna som står långt ifrån varandra politiskt sett. Genom att undersöka dessa två tidningar kan bli möjligt att urskilja eventuella politiska skillnader dem emellan angående deras sätt att skildra och skriva om rockmusik. Min hypotes angående tidningarnas bemötande av den nya rockmusiken är att de borde se den som en olika stor utmaning mot de rådande samhällets norm. En tidning med socialdemokratisk sympatier borde alltså se ett eventuellt hot mot deras styrelseskick som mer allvarligt än en tidning med liberalt synsätt med tanke på att Sverige under hela sextioalet hade en socialdemokratisk regering. Mer om detta senare i uppsatsen.

Valet av månad har sin logik. Under augusti händer det mest saker inom musiken, uppträdanden och folkparksturnéer passerar genom landet då, och därför är mest troligt att jag då kommer att hitta artiklar som skildrar rockmusik i media. Att jag inte undersöker mer än en månad per årtal har sin anledning då jag måste hinna med den empiriska studien inom den avsatta tiden.

4.1 Expressen

Expressens nöjessidor, med namnet ”Bekantas Bekanta”, genomgår under sextioalet en viss förändring. Vid undersökningens början är det man skulle kunna kalla för nöjessidorna två sidor med olika innehåll. Den ena sidan fylld med information om kommande radio- och TV-program. Den andra innehåller blandade nöjesartiklar som konserter, teater- och filmrecensioner.

Under året 1963 har tidningens nöjessektion fått lite mer utrymme i tidningen. Nu får nöjesartiklarna 2-4 sidor, oftast är det två sidor fyllda med i stort sett samma artikelmaterial som år 1960. Nytt för detta år är att baksidan kan innehålla artiklar om stjärnor som av någon anledning inte passar in under nöjessektionen.

Under augusti månad 1966 får nöjesartiklarna mer plats i Expressen. De får vid tillfällena 6st sidor med nöjesinnehåll men mest vanligt förekommande är 4st sidor nöje. Artiklar med musikinnehåll är vanligt förekommande under 1966 och är en till två sidor fyllda med artiklar om artister, spelningar eller kommande skivor.

Ett nytt inslag för Expressen år 1969 är söndagsbilagan som då och då innefattar artiklar med kopplingar till rockmusiken, då oftast i form av en artikel om en rockstjärnas fru eller något annat reportage från ett bands turné.

4.2 Aftonbladet

Aftonbladets nöjessidor under perioden för min undersökning blir precis som Expressens nöjessidor även de fler till antalet. Nöjessidorna, som till en början har namnet ”I blicken. Folk i farten. Våra nöjen.”, innefattar två sidor under 1960. Ungefär en hel sida handlar om olika radio- och TV-program. Den andra nöjessidan fylls med recensioner, konserter, biofilmer och teater, eller med diverse nöjesspalter.

Mellan åren 1960-1963 har en förändring inträffat. Nöjessidorna innefattar oftast 2-4 sidor och har bytt namn till "Folk i farten". Generellt sett handlar det om en till två sidor per tidning med artiklar om artister, kommande skivor och musikevenemang av olika slag.

Aftonbladets nöjessidor år 1966 har strukturerats upp på samma sätt som Expressen under samma år. "Folk i Farten" innefattar fyra sidor med nöjesartiklar, där högst en sida handlar om musik. Resten av sidorna handlar om kändisar, kommande biofilmer och oftast får en bild på en lättklädd flicka plats någonstans bland dessa sidor.

Artiklarna med musikinnehåll har blivit större och färre till 1969, de tar alltså mer plats bland nöjesartiklarna än tidigare. Antalet sidor med nöjesinnehåll har även sänkts från fyra sidor år 1966 till tre till fyra sidor år 1969. Artiklar med nöjes- och musikanknytning kan även hittas bland artiklarna i söndagsbilagan under detta år.

4.3 Källkritik

De artiklar som kommer att redovisas i uppsatsen har alla något innehåll med koppling till rock-musiken. I vissa fall där musiken inte finns med alls kan detta också redovisas, om det är av intresse för undersökningen. Om nöjes- och kulturartiklarna i kvällstidningarna inte tar upp något alls angående musik som har anknytning till rock eller tar upp helt andra saker kan det vara av vikt för min studie och eventuell slutanalys. Därför kommer även artiklar som inte direkt har med rock-musiken i sig att tas upp. Artiklarna kommer inte att redovisas kronologiskt dag för dag då arbetet skulle bli alltför stort och tiden inte skulle räcka till. Därför har jag beslutat mig för att redovisa endast de artiklar som är av intresse för undersökningen.

Angående kvällspressen och användandet av dess material i den här uppsatsen finns det vissa nackdelar med att använda tidningsartiklar som material för undersökning. Det största frågetecknet som uppstår är kring artiklarnas skribenter. Det är svårt att avgöra om de själva verkligen representerar kvällstidningarna eller om de är anställda av tidningarna för att möta ett yttre behov av artiklar med rock- och popmusik innehåll. Det kan vara så att de själva ger uttryck för personliga åsikter och att det är de som kommer att tas upp i uppsatsen. Det är det svårt att avgöra om de har några ambitioner att spegla tidningens politiska åsikter eller inte.

När det gäller vilka artiklar jag ska välja att ta upp och inte så följer uppsatsen min definition av vad som är rock för att fastställa ifall en artikel kan sammankopplas med rockmusik eller inte. Vad som är den här uppsatsens definition av rockmusik förklaras senare i kapitel "4.5 Rdeogöresle för begrepp".

4.4 Metod

Undersökningen kommer att delas upp kronologiskt i åtta sektioner, där jag presenterar materialet jag funnit, uppdelat efter de årtal jag ämnar undersöka. De årtal jag har valt är 1960, 1963, 1966 och 1969. Anledningen till att jag valt just dessa år har sin grund i att på ett så strukturerat sätt som möjligt ska kunna undersöka hela sextiotalets rockmusik i media och hur media eventuellt har förändrats mellan årtalen. För varje år kommer jag att söka igenom augusti månads kvällstidningar efter artiklar. Även andra artiklar som inte tryckts upp bland nöjessidorna kommer att innefattas i undersökningen. Uppsatsen kommer också att upp artiklar som publicerats i kvällspressens söndagsbilagor, något som är nytt för undersökningens sista år. Efter det kommer materialet att analyseras innan jag går igenom undersökningens slutsatser.

4.5 Redogörelse för begrepp

För att genomföra undersökningen är det av vikt att begreppen *rockmusik* och *popmusik* förklaras. Två begrepp som man ofta finner vara varandras motpoler. Rocken beskrivs ofta som mer seriös, popen som mer lekfull och mindre ambitiös. Rocken ses som ”tyngre” och popen som ”lättare” för allmänheten att ta till sig och förstå sig på. Den senare ses ofta som en kommersiellt inriktad musikstil, medan den förra gärna spelar på konstnärliga undertoner. Dock är denna definition av begreppen inte sällan problematisk och ofta även motsägelsefull, satt i praktik.

Även rockgrupper kan vara framgångsrika med höga försäljningssiffror och självklart kan popgrupper misslyckas med att bli kommersiellt framgångsrika. Musikgrupper som generellt ses som pop-grupper kan också över tid, eller efter en framgångsrik period gå över till att skapa rockmusik och klassas som en rockgrupp. Ett bra exempel på detta är gruppen The Beatles. De förändrades som grupp från att ha spelat enkla låtar med enkla budskap som i stort sett handlade om en sak, unga mäns kärleksförklaringar till och romantiska föreställningar om flickor, till att skriva låtar med politiska budskap och mer komplicerade kompositioner. Begreppen har förändrats över tid också, det som ses som rock'n'roll idag passar kanske inte in på vad som sågs som rock förr. Speciellt under den tid som uppsatsen ämnar undersöka.²⁹ Men för att kunna utföra forskningen måste dessa olika stilar benämnas ut och definieras. Så, vad är då rock?

Rock och pop

En sak som bör göras för att få en vetenskaplig undersökning är att definiera några begrepp. Dessa är ”rock'n'roll/rock” och ”pop/popmusik”. Skillnaderna mellan vad som anses vara rock- och popmusik måste klargöras, hur de båda stilarna skiljer sig åt. Oftast använder vi oss godtyckligt av dessa termer och det är av vikt att det görs klart vad som kan och inte kan klassas som rockmusik för den här studien.

Det är svårt, om inte omöjligt, att definiera ”rock” som en enda musikstil som drar åt samma håll, eller som musikforskaren Paul Friedlander skriver i sin bok ”Rock and Roll – A Social History”:

”There is no single rock and roll, but rather a spectrum of interrelated musical, lyrical, cultural, economic, and technological elements in a perpetual state of transition.”³⁰

Rockmusik sträcker sig över ett vitt spann av olika stilar av musik, den kan likväl innehålla element av folkmusik som heavy metal. Det finns med andra ord inga klara gränser för vad rockmusik får eller inte får innefatta. Det handlar om en slags mental inställning till skapandet av musik präglad av en progressiv anda; att skapa något nytt. På detta sätt kan rockmusiken innefatta stråk-ensembler såväl som baklänges inspelade instrument eller orientaliska instrument.³¹ Uttrycket *rock* har lika många olika betydelser som det finns stilar inom rockmusiken. Begreppet rockmusik används oftast som ett slags kollektivt samlingsbegrepp för alla de olika stilarna inom rockmusik, och kan även ibland innefatta popmusik.³² Den mest klara definitionen av begreppet har nog Lilliestam då han menar att rockmusik inte bara förmedlar en känsla utan att den också förutsätter eller tvingar fram en dialog med lyssnaren genom musikens innehåll eller text, till skillnad från popmusik som består av en enkelriktad kommunikation.³³

29 Lindberg, Ulf, ”Rockens Text – Ord, musik och mening”, Symposium, s.206ff.

30 Friedlander Paul, ”Rock and Roll – A Social History”, Westview Press, s.280.

31 Ibid s.281.

32 Lindberg, s.35.

33 Lindberg s.25.

Friedlander påpekar att i stort sett alla böcker angående ämnet rockmusik har sin egna definition av begreppet och att han själv väljer att kategorisera in rockmusik i olika kategorier där ”klassisk rock” innefattar musiken som var populär under femtiotalet. Han påpekar att rockmusiken har mycket gemensamt med den mer kommersiella popmusiken. Den musik som han undersöker i sin bok *Rock And Roll – A Social History* innehar ett rockmusikaliskt innehåll men besitter en popartists privilegier i realitet och ges ut från multinationella skivbolag.³⁴

Vad samtliga forskare är överens om är att det är en i stort sett omöjlig uppgift att kartlägga begreppet rockmusik då det sprider sig över ett vitt spektrum av olika musikstilar och över flera årtionden. Definitionerna av begreppen tjänar dock min studie i och med att de kommer att hjälpa till att sälla upp och hitta bland allt material för undersökningen. De kommer göra en diskussion kring mina frågeställningar möjlig. Begreppet rockmusik kommer i min uppsats att innefatta all musik som passar in under de tidigare nämnda definitioner av ”rock”. Jag kommer att använda mig av de artiklar som skildrar den rockmusik som har en mening eller vill på något sätt skapa en dialog mellan artisten och de som på olika sätt konsumerar musiken. På detta sätt kan mer artister som är influerade av popmusik tas med i uppsatsen, som the Beatles, då de har en period med låtar som har klara politiska budskap och som uppmuntrar till dialog. Även om de startade som pop-grupp med ganska enkla låtar med ett enkelt romantiskt innehåll. På samma sätt kan till en folksångare som Bob Dylan klassas in under kategorin rockmusik. Med hjälp av denna definition behöver jag inte skilja på eller utesluta vissa artister som vanligtvis förknippas med musikgenrer som soul eller blues så länge dessa artister sjunger låtar med ett klart och tydligt politiskt budskap i sina texter eller på något annat sätt uppfyller definitionen av rockmusik.

Uppsatsens definition av rockmusik

Min definition av rockmusik kommer för den här undersökningen att vara som följande. Rockmusik är den musik som förutsätter en dialog mellan artisten och konsumenten. En musik som på något sätt får lyssnaren att tänka efter. Det spelar i detta fall ingen roll om musiken har en sång eller bara är instrumental. Rockmusiken är framför allt progressiv i sin förhållning till skapandet av musiken. En annan sak som jag kommer att gå efter när det gäller sållande av material är om musikgruppen använder sig av el-instrument eller inte. Det är dock inte det enda man kan gå efter för många popartister använde även de el-instrument under den perioden. För den här undersökningen kommer jag också att tänka på ifall gruppen började skriva låtar med politiska eller på något annat sätt kontroversiella budskap. Urvalet av artiklar kommer i huvudsak att röra de band som tas med i uppsatsens bakgrund. Om någon annan artist eller grupp verkar stämma in under någon av tidigare definitioner av rockmusik så kommer även den artisten att tas med i undersökningen.

Något dubbeltydigt kommer begreppet popmusik att bli när det handlar om artiklarna i Aftonbladet och Expressen under sextiotalet. Tidningarna tillskriver all musik som har anknytning till ungdomar som pop, oavsett om gruppen kan klassificeras som rock. Det hänger ihop med den stora efterfrågan som fanns efter den nya popmusiken under sextiotalet och att begreppet blev ett slags modeord och användes vida spritt, även utanför musikens värld.³⁵

34 Friedlander, s.3.

35 Lilliestam s. 22.

5. Bakgrund

DEN FÖRSTA ROCKVÄGEN

Rock'n'rollen var en musikstil som uppfanns i USA. Den härstammade ur musikstilar som hade blivit populära i vissa delar av landet under 1900-talets första hälft i USA. Country-western, jazz och söderns kyrkomusik satte sina spår i musiken. Det var framför allt bluesen, de fattigas musik ifrån den svarta amerikanska södern, som skapade rock'n'rollen.³⁶ Det som låg bakom rockens plötsliga uppsving i popularitet var att vita musiker tog sig an musiken och började framföra egna rock'n'roll-låtar under sina spelningar. En av dessa vita musiker var Elvis Presley, en musiker som skulle komma att bana vägen för rocken internationellt.³⁷

USA var ett land som under femtiotalet hade monopol, inte bara när det gällde musikaliskt inflytande över Sverige utan även vad gällde andra kulturellt förknippade ting. Rock'n'roll förknippades direkt hos svenskarna med amerikansk kultur; dricka Coca-cola och köra amerikanska bilar. Till detta hörde även ett nytt mode, jeans, och ungdomen härmade filmhjältar och rökte amerikanska cigaretter. Den nya musiken tillhörde alltså ett ”större paket” av kulturella influenser; inte bara en ny musikstil. Under denna tid var kalla kriget inne i en av sina mest intensiva faser och ett tredje världskrig ”hängde i luften”. Det var ett nästan självklart val att välja amerikansk kultur framför annat.³⁸

Kalla kriget hade kommit som en följd av andra världskrigets slut. De allierade delade inte samma åsikter om hur efterkrigets värld skulle se ut och framför allt styras. Berlin och Europa delades upp mellan ”öst” och ”väst”. Världen skulle under större delen av det resterade 1900-talet³⁹ bli en skådeplats för USA:s och Sovjets kamp om inflytande och makt.

I Sverige blev rock'n'roll mycket populär bland ungdomarna, även om en del tycktes fortsatt föredra jazz framför den nya musikstilen. Här skapade de artister som låtit sig inspireras av rock'n'rollen sin egna trend runt musiken och det blev vanligt att de lade sig till med artistnamn (något som de amerikanska inte ofta gjorde). Den största av de svenska artisterna var Little Gerald, efter honom fanns där en rad av mer eller mindre framgångsrika artister. Alla med artistnamn som gärna började med ”Little” eller ”Rock” som i Rock-Olga, Rock-Boris eller Rock-Ragge. Gemensamt för dem var att de spelade rock'n'roll eller bara utländska låtar och kunde locka till sig ytterliggare publik. Jazzklubben Nalen, klubben Kingside (både belägna i Stockholm) och Café de Paris i Göteborg tog sig an den nya musiken och tog in rockartister som husband och bidrog tillsammans med ett växande utrymme i media, i tidningar som Bildjournalen, Showbusiness och i kvällspressen, att sprida musiken. Att rockmusiken så småningom fick plats i TV och radio bidrog även det till att göra musiken ännu mer populär.⁴⁰

ROCK BLIR POP SOM BLIR ROCK IGEN

I takt med efterkrigets allt högre välfärd i västvärlden kunde fler intressera sig för sysselsättningar som inte var jobbrelaterade, som till exempel musik och idrott. Västvärlden under sextiotalet var alltså en period som på många sätt påminde om tidigare perioder med ekonomiskt uppsving. I samhället sågs tekniska framsteg, ökad konsumtion av varor på marknaden och ett ökat välstånd i

36 Friedlander s.16ff.

37 Lillestam L, *Svensk rock*, s.77.

38 Salomon K, *En femtiotals historia*, s.121.

39 Kalla kriget anses ha startat med andra världskrigets slut år 1945 och ha slutat med Berlinmurens fall år 1989.

40 Lillestam, s.75ff.

hemmet som tecken på att livet bara blev bättre och bättre. En skillnad från tidigare perioder av ekonomisk tillväxt var att det hängde ett konstant krig i luften mellan de två supermakterna i världen och att detta hotade att förstöra den.⁴¹ Det går knappt att gå in på sextiotalets musik utan att nämna den popgrupp som skulle komma att ändra rockmusiken för evigt.

The Beatles var sextiotalets största artister. De slog igenom under en tid då intresset för den gamla rocken, eller rock'n'rollen som den också kallas, hade börjat svalna eller blivit alltför kommersialiserad. The Beatles flyttade uppmärksamhetens centrum ifrån en ensam stjärna/sångare till gruppen i sin helhet. Bandmedlemmarna skrev även sina egna låtar, något som var helt nytt för den kommersialiserad musiken.⁴² Efter att ha genomfört två turnéer i Sverige och spelat i ett fåtal svenska städer och uppträtt i svensk TV hade bandet befäst sin position som ett nytt, intressant och rebelliskt band. The Beatles blev något utav en popens pionjärer. Samtidigt som andra grupper från England, huvudsakligen från området kring Liverpool, kom till Sverige för att spela och ta del av den nya marknaden så började man allmänt i media att kalla den tidigare rock'n'rollen för pop.⁴³

De svenska rockgrupperna som fanns, alltså de som inte sysslade med schlagersånger eller jazz och de gamla rockartisterna ifrån femtiotalet, var alla nya grupper. Bildade av tonåringar som alla sett Beatles och ville lära sig att spela och sjunga som dem. De största grupperna var Tages, The Hep Stars och The Spotniks. De genomförde spelningar där den huvudsakliga delen av repertoaren var andra, brittiska grupper låtar.⁴⁴

Allt eftersom den internationella rockmusiken ändrades fort under åren 1964-1967 blev de svenska grupperna, i alla fall de som inte klarade av att anpassa sig, mindre populära bland ungdomarna. Nu var det istället en ny våg av ”rock” som stod i centrum; där låtarnas text och utförande var det viktiga, inte musikerna själva. Den bakomliggande kraften för förändringen hade varit en våg av ”folk-pop”. Studenter vid universitet i USA hade tillsammans med politiskt lagda poeter börjat göra protestmusik mot samhället som de levde i. I denna nya våg av musiker fanns bland annat Joan Baez och Bob Dylan. De skulle på lång sikt få en stor betydelse för rockmusiken och för ungdomar som motsatte sig regeringens politik, både inrikes och utrikes.⁴⁵

Med den nya förgreningen av rock'n'roll försvann de flesta svenska popgrupper som varit vid höjden av sin popularitet strax innan mitten av sextiotalet. Ungdomarnas uppmärksamhet koncentrerades mot väletablerade band som Beatles och Rolling Stones. Vid sidan av dessa gamla popgrupper kom en ny våg av rockgrupper som utforskade ”ny terräng” inom musiken som Pink Floyd, Jimi Hendrix och Jefferson Airplane.⁴⁶

De nya rockgrupperna kopplade sin egna musikaliska historia till den musik som de skapade. Musikerna blandade sin rockmusik med den musik som de hade lyssnat till när de växt upp, som blues, jazz och den tidiga rock'n'rollen. Samtidigt sökte de efter deras egna musikaliska identitet och experimenterade med de olika musikstilarna. Musiken kallades ofta för psykedelisk och inte sällan förknippades droger med denna nya stil av rock, som helt kort kom att kallas för ”psykedelia”.⁴⁷ En del nya svenska grupper under slutet på 60-talet som också utforskade dessa nya områden inom musiken, som Made In Sweden, November och Hansson & Karlsson. De hade inte några höga

41 Karlsson, s.167.

42 Horgby B, *Rock och uppror*, s.72.

43 Lillestam, s.85.

44 Ibid s.86.

45 Brolinson & Larsen, s.196.

46 Horgby Björn, *Rock och Uppror*, s.88ff.

47 Ibid.

försäljningssiffror och var i stort sett bara välkända inom mindre kretsar.⁴⁸ Vad låg bakom förändringen bland samhällets ungdom och dess sammansättning kunnat äga rum? Vad var de bakomliggande orsakerna till att allmänheten helt plötsligt hade börjat spela rock'n'roll, börjat tala om en ”sexuell revolution” och blivit mer politiskt intresserade än tidigare?

Förändringar i samhället

På samma sätt som rockmusiken var en del av ungdomskulturen under femtio- och sextioalet blev rockmusikerna påverkade av förändringar i samhället. Förändringar i samhället speglade av sig i musiken de skapade. Därför är det av vikt att de viktigaste förändringarna i det svenska samhället under sextioalet förklaras kortfattat.

Klasstillhörigheten utgjorde under sextioalet inte en lika stor del av personens identitet som under första hälften av 1900-talet. Medelklassen tog influenser av olika partier och ideologier, såväl kommunism som liberalism. Detta ledde till att fler människor intresserade sig politiskt än tidigare och under sextioalet. Ett växande missnöje mot samhället kunde ta sig form genom protester och revolter bland ungdomar.⁴⁹ Andra mer eller mindre organiserade rörelser som bildades under slutet av sextioalet och början av sjuttioalet var fredsrörelsen, miljörelsen och kvinnorörelsen. Dessa förde med sig nya ideer som en följd utav ett politiskt klimat i väst-världen som gynnade politisk och kulturell mobilisering och skulle på sikt förändra samhället.⁵⁰

Det var med andra ord inte bara musiken som ändrades under sextioalet. Ett konsumtionssamhälle växte fram där ungdomar, som nu tjänade egna pengar, kunde spendera dem på kläder, LP skivor och andra nöjen. Den nya köpstarka ungdomsgruppen innebar en uppsving för nöjesbranchen. Mode- och musikbranschen formades efter ungdomarnas önskemål. De unga under 60-talet skiljde sig från femtioalets ungdomar på det sättet att de hade inte drömmar om att klä sig som mamma eller pappa gjorde. Ett nytt mode, format av ungdomarna, växte istället fram. Ett mode som skulle komma att sätta sin prägel på de kommande generationernas mode. Den nya generationen av barn födda under fyrtioalet studerade också på universitet mer än vad någon generation hade gjort innan dem.⁵¹

Ungdomarna fick under sextioalet även en ny plats att träffas på: ungdomsgården. Där kunde ungdomskulturen gro, ett utbyte av kulturella influenser kunde äga rum. Där kunde utbyte av såväl Många svenska musikgrupper började sin karriär med att spela på ungdomsgårdar runt omkring i landet. Här skulle grunden läggas till vad som senare skulle komma att bli proggrörelsen.⁵²

48 Lillestam, s.99.

49 Karlsson KG, *Europa och världen under 1900-talet*, s.174.

50 Östberg. s.163f.

51 Ibid s.24f.

52 Ibid, s.161.

6. Undersökning

6.1 Aftonbladet år 1960

Under den undersökta perioden för 1960 finns det praktiskt taget inte speciellt många artiklar som har med rockmusik eller dess utövare att göra. Det som följer härnäst är i alltså inte en redogörelse för rockartiklar utan snarare en beskrivning av vilka musikstilar och subkulturer med anknytning till musik som kvällstidningarna fokuserar på i stället för rock.

6.1.1 Jazz

Under nöjessidorna, titulerade som "I blicken. Folk i farten. Våra nöjen", skriver Aftonbladet den 1:a augusti om jazzfestivalen i Newport och "Skandalen i Newport". Jazzfestivalen hade blivit förbjuden för all framtid efter bråk och slagsmål. Festivalarrangörerna hade därför blivit tvingade att söka efter en ny plats att vara på till nästa år. Tidningen skriver att ingen hade trott att något tråkigt skulle kunna hända där. Vid sidan av artikeln om festivalen förekommer flera notiser om jazzartisterna King Sisters och Alvino Reyes och en annan notis där Aftonbladet noterar att tre nya danser kommit till Sverige; "Slop", "twist"⁵³ och "mashed potatoes".⁵⁴

6.1.2 Pop och rock

En klubb som senare skulle förknippas med ungdomskultur, pop- och rockmusik var Nalen som får en helsidoartikel på nöjessidorna i Aftonbladet. Artikeln utgörs av en intervju med Nalens nye ägare, då grundaren av klubben, Gustaf "Topsy" Lindblom, lämnat över chefsposten till sin son. I intervjun framgår att inhyrda jazzartister och evenemanget "Ungdom med ton!" skulle bli Nalens sätt att locka ungdomarna att komma dit under hösten 1960. Då Aftonbladet ställer frågan om den nye ägaren trodde att den nedåtgående trenden av besökare skulle komma att fortsätta, svarar Lindblom att Nalen inte kunde ha något att frukta, då klubben var en av de finaste i staden.⁵⁵

Under 1960 förekommer rockmusiken en gång och då förekommer den i notisform. Notisen handlar om Elvis Presley som tillsammans med popartisterna Cliff Richard och Brian Hyland nämns i samband med att de har låtar som är med på sista singel-topplistan för augusti. De går igenom i textform.⁵⁶

De musikstilar som det skrivs mest om var schlagerartister som Lill Lindfors, Margaretha Persson och flertalet orkestrar som reste runt i Sverige på turné för tillfället. De artiklar som har med orkestrar att göra bildar något av en lista över vilken kapellmästare som spelade på vilken restaurang i Stockholm. Flertalet italienska orkestrar förekom också som artister under 1960, då de enligt tidningen konkurrerade om publiken med svenska orkestrar.⁵⁷

53 Som skulle komma att tätt associeras med "popvågen" som skulle komma att sprida sig med rock/popartister som Chubby Checker och Beatles från och med 1963 och framåt.

54 Aftonbladet, 01-08-1960, s.9.

55 Aftonbladet, 25-08-1960, s.8.

56 Aftonbladet, 31-08-1960, s.11.

57 Aftonbladet, 19-08-1960, s.9.

6.1.3 Ungdomskulturer med anknytning till rockmusik

En artikel som publicerades handlar om Raggarnas subkultur och har namnet ”raggarveckan i Gällö i Jämtland”. Tidningen konstaterar att festen hade varit ett ekonomiskt bakslag för arrangörerna, då 1500 betalande kom istället för det beräknade 10.000 som hade behövts för att festivalen skulle ha gått med vinst. Ragggarveckan karaktäriserades enligt tidningen av ett ”stort lugn”.⁵⁸

Senare samma vecka var tonen något annorlunda efter att ett raggargäng besökt musikveckan och orsakat slagsmål och vandaliserat en polisbil och förstört en kameramans blyxt. Polisen arresterade tolv personer misstänkta för fylleri och misshandel. Aftonbladet skrev att en raggarnas riksorganisation skulle bildas och att detta kunde komma att bli början på en ny folkrörelse.⁵⁹ I samband med en motortävlingen i Karlskoga blev raggarna förstasidesmaterial. Under rubriken ”Nu får det vara nog!” tar nöjesredaktionen upp hur raggarrungdomar var berusade, tände eld på toaletter och blev arresterade för fylleri. Aftonbladet tyckte att deras uppförande var ”Snuskigt” och ”rena skandalen”. Skribenten tycker även att raggarna hade en ”hård ton” sinsemellan, oavsett kön.⁶⁰

6.2 Expressen år 1960

Under perioden som jag har undersökt för 1960 finns där bland Expressens artiklar inte speciellt mycket som har med rockmusik att göra. Härmed följer alltså inte en redogörelse för alla rockartiklar utan en beskrivning av vilka musikstilar och subkulturer med anknytning till musik som Expressen har valt att ta med i tidningen istället för rock. Vad var det då för musikstilar som skildrades i tidningens augustinummer?

6.2.1 Jazz

Den första artikeln med anknytning till musik i Expressen i augusti är en notis med rubriken ”Slagsmål och bråk vid jazzfestival”. I artikeln menar Expressen att jazzfestivaler hade blivit farliga tillställningar. Knappt hade ena skandalen glömts bort förrän det var dags för nästa. Festivalen arrangerades i ett slott i Beaulieu och enligt tidningen var orsaken klar. Ungdomarna hade tagit vara på tillfället i samband med festivalen att göra uppror mot ”ordning och reda”. Resultat blev att femtio ungdomar som varit inblandade i bråk fick läggas in för vård på sjukhus.⁶¹ I en artikel senare i augusti om en ”Applåddriktig jazzfestival” i New York noterar Expressen att det inte hade blivit några kravaller i anslutning till festivalen och att publiken istället hade uppfört sig exemplariskt.⁶²

6.2.2 Pop och rock

Tisdagen den andra augusti presenterar och kommenterar Expressen topp fem av de mest sålda singlarna i världen. Brian Hyland med sin första singel ”Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini” visar enligt tidningen tecken på att bli 1960 års stora sommarschlager i USA. Tidningen noterar att Elvis Presley också hade en singel som var på väg mot toppen av försäljningslistan, även om den inte hade tagit sig in på den ännu. Tidningen låter även meddela att Paul Anka hade plastikerat sin näsa. Han tänkte också sälja rätten till sin livs historia för omkring en miljon till ett av två intresserade Hollywood filmbolag.⁶³

58 Aftonbladet, 04-08-1960, s.9.

59 Aftonbladet, 07-08-1960, s.5.

60 Aftonbladet, 07-08-1960, s.1.

61 Expressen, 01-08-1960, s 13.

62 Expressen, 22-08-1960, s 12.

63 Expressen, 02-08-1960, s 16.

I notisform skriver tidningen, den 17:e augusti, om Elvis Presley. Notisen innehåller ett citat som Expressen valt att inte kommentera, där Elvis skulle ha sagt att han hade misslyckats som kristen.⁶⁴ Till femtiotalets första rockvåg hör även artisten Owe Thörnqvist, som beskrevs som folklig och kultiverad artist som passade bra i folkparksmiljön. Expressen menar att Thörnqvist inte gjorde mer än vad som låg i hans förmåga för nå ut till publiken. Tidningen tillägger att han fick kontakt med publiken på ett bra sätt.⁶⁵

6.2.3 Ungdomskulturer med anknytning till rockmusik

I en artikel med namnet ”Bara Dixieland på Gazell Club” publicerar Expressen ett mindre reportage om en klubb dit ungdomarna gick för att lyssna och dansa till musik. Banden som spelade på klubben var enbart Dixieland-jazzband, något som tilltalade de flesta ungdomar enligt nöjesredaktionen. Merparten av de som besökte klubben gjorde det ofta under dagtid, bland annat för att göra läxorna eller för att umgås. Enligt tidningen fanns det många med andra nationaliteter på Gazell Club under sommaren, något som gav den en internationell prägel.⁶⁶

6.3 Aftonbladet år 1963

6.3.1 Pop och rock

En popartist som var på besök i Sverige år 1963 var Chubby Checker, som hade haft stora kommersiella framgångar med låten ”Let's twist again”. Inför en kommande fem-dagars-turné med start den 13:e augusti målar Aftonbladet upp ett skräckscenari: ”Let's twist again med Chubby på scenen och dändimpen bland flickorna. Kravaller, psykos och blodbad”.⁶⁷ Om det var de scener som nöjesredaktionen var oroliga skulle inträffa när artisten kom till Malmö så kunde de i artikeln som följer konstatera att det motsatta var det som hänt. De beskriver popstjärnan som en avspänd, artig och intelligent person med en hudfärg som påminner om en nyligen hemkommen svensk från en Mallorca-semester. Checker uppges vara besviken av att så få tjejer och fans hade dykt upp för att möta honom vid Hotell Kramer i Malmö och frågade media var alla tjejerna var. Journalisterna löste till slut det hela, enligt tidningen, genom att muta några servitriser på hotellet så att de kunde få bilder på flickor som omfamnade Checker.⁶⁸

Dagen efter publicerar tidningen en recension av konserten i tidningen med rubriken ”Birgit Nilsson slog ut Chubby Checker! Twistgala utan kravaller”. I nöjesartikeln beskrivs Chubby som en ”twistkung” som sjöng, vrålade, vickade på höfter och ben samt stampade takten till sin ”rytmiska” och ”stereotypa musik”. Själva spelningen uppges ha gått lugnt till; flickorna skrek och dansade, polishundarna ylade och poliserna ställde upp sig på rad med batonger i händerna för att skydda scenen.⁶⁹ När Chubby uppträdde i Stockholm senare i veckan skulle en annan bild målas upp av pressen.

I en specialartikel (hela baksidan av Aftonbladet den 16:e augusti) summerar tidningen Chubby Checkers föreställning på Johanneshov i Stockholm med ”tumult och trängsel, genombrutna poliskedjor, hundratals stormningar av scenen, skrik, svimningar och ett obeskrivligt larm /.../Vem

64 Expressen, 17-08-1960, s 19.

65 Expressen, 18-08-1960, s 12.

66 Expressen, 14-08-1960, s 19.

67 Aftonbladet, 13-08-1963, s.10.

68 Aftonbladet, 13-08-1963, s.10.

69 Aftonbladet, 14-08-1963, s.13.

sa något om att 50-talets rockfeber lagt sig?”.⁷⁰ Polisen uppges ha bemött detta tumult med att kasta ut folk och rensa scenen på ungdomar så att konserten kunde fortsätta.⁷¹ I artikeln beskrivs Checker som den som gjort twisten populär i Sverige. De säger att han rör sig på scenen med samma smidighet som en tungviktsboxare och att han har en ”hygglig” sångröst.⁷²

Aftonbladet nämner i samma artikel Jerry Williams som också uppträtt på samma gala och skriver att han var en ”rockkung”. Ett tecken på detta enligt tidningen är att han fått ett kontrakt som husband på Olympia-varieteren i Paris mellan 5:e och 25:e december, något han skulle tjäna mer än 1300 kr/kväll för.⁷³

En rockmusiker som inte var speciellt nöjd med sitt jobb var Gunnar Kinsch, enligt tidningen en av Sveriges ”vanligaste rockkungar”. Aftonbladet förklarar vidare att han samtidigt var en av de mest ovanliga rockartisterna i landet eftersom han börjat tröttna på att vara rockartist. Han säger själv i intervjun att han tjänade mycket pengar men att den skiva som sålt bäst var, enligt honom själv, den sämsta. Han beklagar sig i artikeln över att det i stockholmstrakten var omöjligt att framträda och spela något annat än rockmusik på uteställen och att volymen var för hög.⁷⁴ Enligt Kinsch var det enda sättet att kunna fortsätta som artist i framtiden att spela sådan musik som håller, även när trenderna svänger och något annat än rockmusik blir populärt.⁷⁵

6.4 Expressen år 1963

6.4.1 Pop och rock

Elvis beskrivs, i en artikel från den 7:e augusti, av sin dåvarande svenska flickvän sedan tre veckor tillbaka som en ”naturlig” och ”ohämmad” person. Tidningen skriver att Elvis just då såg sig om efter en ny hustru och att Ann-Margret Olsson kunde vara den kommande hustrun åt stjärnan.⁷⁶

Jerry Williams är den näste att bli omskriven i Expressen i samband med en spelning på Folkets park i Norrtälje. I artikeln blir han beskriven som en blyg kille i logen men en vilde på scen. Han hoppade och fäktade fram sin show, enligt tidningen, allt på ett väl inövat sätt, hela tiden med skrikande tjejer i publiken som kör. Några av tjejerna uppges ha rusat upp på scenen och omfamnat Williams så att han fallit omkull. Tidningen säger om hans musik att den hade högt tempo, att den var tagen från amerikanska förebilder och att den dränktes i publikens tjut.⁷⁷ Det var dock inte det sista som skrevs om Williams under denna månad.

Under rubriken ”Kravallstämning i luften då twisten släpptes lös” skildrar Expressen händelseförloppet när en gala med flera artister hölls i Johanneshovs isstadion. Under konsertkvällen när Chubby Checker, Jack Dalley och Jerry Williams framträdde ska, enligt tidningen, fulla raggare ha startat bråk bland publiken. Det ska ha varit så trångt att en flicka svimmade. Vid ett tillfälle tog sig flickor och bråkmakare sig upp på scenen där Chubby Checker framträdde. Tjejer kastade sig kring halsen på Chubby och raggarna hamnade i bråk med polisen uppe på scenen. I artikeln ställer sig Expressen frågan om vilka som stod som ansvariga för tumultet under konsertkvällen. Svaret blev att det var uttråkade raggares fel, inte den vanliga publiken som var där för att dansa och sjunga

70 Aftonbladet, 16-08-1963, baksidan.

71 Aftonbladet, 16-08-1963, baksidan.

72 Aftonbladet, 16-08-1963, baksidan.

73 Aftonbladet, 28-08-1963, s.16.

74 Aftonbladet, 14-08-1963, s.18.

75 Aftonbladet, 14-08-1963, s.18.

76 Expressen, 07-08-1963, s 32.

77 Expressen, 10-08-1963, s 16.

med till musiken. Skribenten liknar vid ett tillfälle Jerry Williams danssteg på scen med ”slankig spagetti”.⁷⁸ Senare bland månadens tidningar refererar artiklar till Chubby Checker framträdande och menar att han drabbat Sverige med sin twistgala och att det lett till ”vådliga äventyr” och kravaller som resultat.⁷⁹

Instrumentalpopgruppen The Spotnicks är i fokus i en artikel och beskrevs som ett band som var minst lika bra som de samtida engelska och amerikanska banden. De ges även titeln ”ett band för unga”. Skribenten tycker att musiken, som spelades med elinstrument, ”gör intryck” och The Spotnicks hade en säkerhet och rutin på scenen som gjorde dem till ett av Europas bästa popband för tiden.⁸⁰

En annan popartist som ville göra intryck var Pop-Christian. I en mindre artikel med en bild på en ung man som sitter höjd högt över publiken på en trampetsstol och sjunger skriver Expressen om Pop-Christian, som ansåg sig ha hittat formeln för att bli stjärna. Publiken ville ha något annorlunda, uppges han ha sagt till en reporter som skrev om att han utökat sin repertoar med cirkuskonster för att locka mer publik. I intervjun berättar artisten att han under det kommande året hade tänkt utöka sina konster till att även innefatta ett ”dödshopp”.⁸¹

6.4.2 Artiklar om ungdomskulturer med anknytning till rockmusik

Under en artikel med namnet ”Det skall vara romantik i år” har Expressen ett reportage från ett Badholmen i Saltsjöbaden. Där dansade ungdomarna helst till ”twistmusik”, framförd av poporkestrar med elinstrument. I reportaget beskrivs atmosfären som högljudd och tidningen tycker att ljudnivån hade kunnat sänkas till konversationsnivå. Själva musiken beskrivs som ”kromosomartad”, ”chockerande” och ”nervös”, och dessutom kunde tidningen notera att musikerna klappade händerna till takten så fort de fick chansen och att detta störde i framförandet. Besökarna var enligt artikeln stilriktigt klädda, männen i kostym och färre till antalet än kvinnorna som uppges ha haft ”cleopatrahår” och vara snygga.⁸²

78 Expressen, 16-08-1963, s 20f.

79 Expressen, 30-08-1963, s 24.

80 Expressen, 21-08-1963, s 22.

81 Expressen, 28-08-1963, s 21.

82 Expressen, 05-08-1963, s 19.

6.5 Aftonbladet år 1966

Den första artikeln som har med rockmusik att göra för augusti månad publiceras i Aftonbladet den 2:a augusti under nöjessidorna. Det är en notis som handlar om ”folksångaren Bob Dylan” som råkat ut för en motorcykelolycka och skadats allvarligt. Tidningen tillägger att Dylan antagligen skulle komma att vara borta från musiken i månader efter kraschen.⁸³

I en artikel dagen efter detta tas en ny företeelse upp: droger och popmusiker. Artikeln skildrar en avhoppad trumslagare för ett popband och hans drogvanor/drogproblem. Musikern reste runt i Europa efter knark och beskrivs som en person utan framtid. Han ses också som blek och mager av tidningen, någon som var i en egen värld. Han säger själv i intervjun att han inte klarade av den fysiska och psykiska pressen av att framträda ofta. Att inte ha någon fritid. För att klara pressen säger han sig vara tvungen att ta droger innan spelningar. Till slut lämnade han bandet. Han påstår i intervjun att endast med droger är livet värt att leva.⁸⁴

I en artikel med rubriken ”Beatles stoppas i USA efter hädelse: 'Vi är populärare än Jesus'” skriver Aftonbladet att John Lennon i en intervju med tidningen Datebook hade erkänt att han tyckte att de, The Beatles, var mer populära än Jesus just då. Han uppges ha sagt att Jesus i sig var bra, men att lärjungarna förstört allt efter att han gick bort. Artikeln förtäljer att amerikanska radiostationer hade inlett en bojkott mot The Beatles låtar. En del stationer även låtit organisera skivbål i protest mot uttalandet. Tidningen publicerar en intervju med en radiopresentatör som i den tycker att det Lennon sagt är så absurt och hädiskt att något var tvunget att göras åt det. Aftonbladet instämmer med detta och skriver även de att Lennons utalande var ”hädiskt”.⁸⁵

En vecka senare får The Beatles plats på framsidan av tidningen, en bild visar fyra ”beatlar” som med förvånade miner ser ner på något under det fönster där de står. Rubriken till artikeln lyder: ”De hädade Jesus – aktierna sjönk 'FÖRBJUD BEATLES'”. I samma artikel frågar sig tidningen ifall The Beatles tid som popstjärnor var över, eftersom de blivit impopulära på Filippinerna, deras aktier sjunkit på börsen i Storbritannien med 27% och de blivit bojkottade i staterna där man brände deras skivor. Tidningen förklarar även att gruppens skivor är inte längre var säkra listettor.⁸⁶

Fredagen den 12:e publicerar Aftonbladet ytterligare en artikel om The Beatles och John Lennons kontroversiella uttalande. I artikeln förklaras det att The Beatles hade fått beskydd av polis och att John Lennon nu bad om ursäkt för vad han sagt under en presskonferens. Artikeln beskriver gruppen som oroade i artikeln och som ”långhåriga musiker”. Tidningen förklarar vidare att Lennon egentligen inte menat att The Beatles skulle vara större eller bättre än Jesus. Vad han menat var att gruppen lockade mer människor till sina konserter än vad kyrkan fick besökare. Tidningen skriver dock att gruppen fortfarande var populära, och amerikanska flickor gjorde fortfarande att gruppen tvingades att söka skydd bakom polis för att inte fastna bland skrikande fans.⁸⁷

Under rubriken ”Managerbråk igen: popband får utreseförbud” skriver Aftonbladet om bandet Nameloser och ett bråk som de hade hamnat i med sin manager. Gruppen ansåg sig inte ha haft någon större insikt i folkparkbranschen och att tänkte just därför inte fullfölja sin planerade turné. Bandmedlemmarna ansåg att managern Jörgen Wiking inte verkade arbeta på dagarna, då han inte fick något gjort. Många av de spelningar som Wiking ordnat åt dem visade sig vara bluff och därför

83 Aftonbladet, 02-08-1966. s.18. I själva verket skulle Dylan komma att vara borta från musiken i tre år. Han gör come-back i en artikel senare i min studie.

84 Aftonbladet, 03-08-1966. s.19.

85 Aftonbladet, 04-08-1966. s.18.

86 Aftonbladet, 10-08-1966. s.15f.

87 Aftonbladet, 12-08-1966. baksidan.

valde de att inte fullfölja den planerade turnén. I stället tänkte gruppen resa utomlands för att genomföra några spelningar, något som managern ville stoppa då han hävdade att de fortfarande var kontraktsbundna enligt honom och därför gjorde sig skyldiga till kontraktsbrott.⁸⁸

Leif Nylén⁸⁹, då poet och författare, säger i en intervju med Aftonbladet angående sin bok om popmusiken att:

En del intellektuella sitter fortfarande och stirrar mot litteraturen och den moderna konsten i tron att något nytt ska komma därifrån. De märker inte att det nya redan har hänt bakom ryggen på dem. Genom popen. Pop-musiken har påverkat omvärlden mer än swing och dixie någonsin gjorde. Med popen kom ett nytt sätt att klä sig, tala, röra sig.⁹⁰

Vidare analyserar Nylén den nya popkulturen med att det i den fanns en förmåga att uttrycka sig som han aldrig sett innan. Att musikerna nådde ut till sina fans på ett sätt som övriga artister inte gjorde.⁹¹

6.6 Expressen år 1966

Expressen tar liksom Aftonbladet upp Bob Dylans motorcykelolycka i en notis som beskriver artisten som sångare och diktare. Tidningen förklarar att det saknades detaljer om olyckan och Dylans fysiska tillstånd annat än att han skulle komma att behöva sjukvård under ett par månaders tid.⁹²

Under rubriken ”John tar det lugnt – Men nu stormar det kring Beatles igen” tar Expressen upp John Lennons uttalande om att The Beatles är mer populära än Jesus på knappt en halv sida av sina fyra nöjessidor jämfört med Aftonbladets artikel på en fjärdedels sida. Enligt Expressen ska Lennon ha sagt att:

”Kristendomen kommer att försvinna, den saken är klar. Vi är mer populära än Jesus. Jag vet inte vad som kommer att försvinna först, popen eller kristendomen.”⁹³

I artikeln beskriver tidningen Lennon som oförsiktig eftersom att han hade, enligt dem, talat utan att tänka sig för. De skriver vidare att han trots rapporterna från staterna om skivbränningar, tagit det hela med lugn. Gruppen hade enligt tidningen tidigare snedsteg bakom sig, då de använder sig av rubriken ”nu stormar det kring Beatles igen”. Senare under augusti månad publicerar tidningen John Lennons uttalande i sin helhet, där han bad om ursäkt för att ha påstått sig vara mer populär än Jesus. Samtidigt kommenterar nöjesredaktionen uttalandet i sin ledarspalt (som vanligtvis behandlade andra saker som teater, klassisk musik och opera). Enligt ledaren var det Lennon sagt en hädelse och även om den sett ut som en tanke var den ”långt ifrån en from sådan”. Spalten påpekar att The Beatles alltid gått mot strömmen och att det därför inte är så konstigt att de har chockat världen återigen.⁹⁴

Under rubriken ”Eld och moteld i Beatles-kriget” meddelar Expressen att John Lennons uttalande fortsatt att skapa konflikter amerikaner emellan. En pastor uppges ha uteslutit medlemmar ur sin

88 Aftonbladet, 14-08-1966. s.17.

89 Blev senare trumslagare i proggbandet Blå Tåget och fram tills idag kulturjournalist i Dagens Nyheter.

90 Aftonbladet, 14-08-1966. s.16.

91 Aftonbladet, 14-08-1966. s.16.

92 Expressen, 02-08-1966, s. 20.

93 Expressen, 04-08-1966, s. 21.

94 Expressen, 12-08-1966, s. 18.

församling eftersom de inte slutat lyssna på bandet och en kristen ungdomsförening ska ha drabbat samman med konsertbesökare i samband med en Beatleskonsert i Detroit. De ungdomar som hotats bli uteslutna ur församlingar uppges av Expressen inte ha varit bekymrade över uteslutningen ur kyrkan.⁹⁵

Angående The Beatles som musiker lyser nöjesredaktionens syn på dem igenom i recensionen av deras för tiden nyligen utgivna skiva *Revolver*. I artikeln beskrivs dem som musiker med udda idéer och plötsliga infall och de menar att skivan skvallrade om en leklust bland beatlarna. De vågade använda sig av främmande element från andra musikstilar in sin musik och ta till oväntade grepp för att skapa spänning eller stämning i musiken. Recensenten medger att utan The Beatles som vägvisare för andra grupper skulle popmusiken ha varit annorlunda.⁹⁶ Samma recensent beskriver senare en Beatles-skiva som en ny händelse både musikaliskt som ekonomiskt, efter att ha fått ta del av de senaste försäljningssiffrorna.⁹⁷ Senare i augusti recenserar skivan igen, popgruppen beskrivs vara popbranschens mest ”prydliga esteter” och att de såg annorlunda på musik jämfört med andra band. Recensionen är placerad på kultursidan, vilket för övrigt innebar den enda gången under den här undersökningen som kultursidan (s.4) nämner någonting som har med pop/rock att göra.⁹⁸

Den 25:e augusti hände något nytt för den här undersökningen. The Beatles hade blivit så kända att Expressen tryckte upp en artikel om Paul McCartneys privatliv; att han tänkte gifta sig med Jane Asher. McCartney uppges vara lugn där han i en intervju svarar på ett fans fråga ifall han och Jane Asher ska gifta sig och låter allmänheten veta att de ska det.⁹⁹

Det är tydligen inte enbart i den här uppsatsen som problem uppstår med att definiera olika musikstilar. Även förr i tiden hade man problem med vad som var pop och vad som var rock, vilket följande artikel pekar på. Under rubriken ”Trassel för Shanes” beskrivs popbandets något annorlunda problem med att få betalt för en spelning då chefen för folkparken i Lindfors vägrat att betala ut The Shanes gage. Han ansåg sig nämligen ha hyrt in en grupp som spelade dansmusik men besökarna hade inte dansat till musiken och därför vägrade han att betala ut pengar för konserten.¹⁰⁰

I sin nöjesspalt förklarar skribenten Peter Himmelstrand en förvandlingsprocess som de flesta svenska popband verkade gå igenom. Han menar här att popbanden så småningom kom att gå över till att spela jazzmusik, då de svenska popgrupperna som fanns då började ta allt fler influenser av jazzband. För att styrka sin teori pekar han på band som Telstars, Moonlighters, Jan Allans och Beatmakers och att de alla mer eller mindre hade gått över till att spela jazzmusik.¹⁰¹

95 Expressen, 15-08-1966, s. 19.

96 Expressen, 10-08-1966, s. 18.

97 Expressen, 13-08-1966, s. 18.

98 Expressen, 13-08-1966, s. 4.

99 Expressen, 25-08-1966, s. 25.

100 Expressen, 10-08-1966, s. 21.

101 Expressen, 19-08-1966, s. 27.

6.7 Aftonbladet 1969

I en notis med rubriken ”Made In Sweden” skriver Aftonbladet om bandet som rubriken syftar på och om att de skulle framträda på Gröna Lund där en popfestival skulle att äga rum. Notisen går kortfattat igenom spellistan för festivalen.¹⁰²

Tisdagen den 5:e augusti rapporterar nöjesredaktionen om att Svenne och Lottas (sångare i Hep Stars) kommande bröllop firats i radioprogrammet Grattis. Bröllopet beskrivs som det mest efterlängtdade bröllopet inom den svenska musikbranschen just då. Svenne och Lotta lät meddela för tidningen att det skulle bli ett kyrkobröllop med mycket romantik och att de som smekmånad antagligen skulle åka till staterna för att hälsa på Lottas mamma som Svenne inte hade träffat ännu, men Svenne var osäker på ifall pengarna skulle räcka hela vägen till USA: ”Det beror på hur långt pengarna räcker. Vi kanske hamnar i Södertälje i stället...”¹⁰³

En notis i söndagstidningen den 10:e augusti förklarar att Hep Stars skulle komma att splittras. Svenne, Benny och Lotta planerade att lämna gruppen för att starta om på nytt som krog- underhållare. De andra menade att de skulle fortsätta i samma stil som tidigare.¹⁰⁴

En artikel handlar om Phil Ochs. En för tiden kontroversiell folkrocksångare som var på turné i Sverige. Det som gjort honom kontroversiell, i alla fall i hans hemland USA, var enligt artikeln hans protestsånger mot det amerikanska samhällssystemet och den politik som staterna förde. Tidningen skriver om Ochs som en amerikan som representerade ett alternativt Amerika; det som vägrade att acceptera kriget i Vietnam och korruptionen i hemlandet. Massmedia i USA valde att ignorera hans skivor som sålt mer än 200.000 exemplar. Aftonbladet berättar att han rest sin egna gravsten över sig själv, som nu prydde skivomslaget på hans senaste LP. Förklaringen var att han inte längre såg sig själv som en levande amerikansk medborgare, då det senaste demokratiska partikonventet dödat allt hopp och alla hans illusioner om landet. Som en demonstration ska Ochs ha släppt in en gris på partikonventet i Chicago, skriver Aftonbladet.¹⁰⁵

Nöjesredaktionen Bob Dylan uttrycker sin förvåning i en notis över det faktum att han hade varit gift sedan 1964. De framhåller att han varit hölj d i dunkel och hållit sig gömd sedan en bilkrasch 1966, men att han nu var aktuell igen inför en kommande spelning i England.¹⁰⁶ Några kvälls- tidningar senare under augusti månad beskrivs han som rädd och tyst då han under en press- konferens inför sin spelning på festivalen i Isle of Wight inte hade mycket att säga till media. Han framstod som plågad och obekväm inför pressens frågor angående hans politiska åsikter kring kontroversiella ämnen som Vietnamkriget. Han anges vara rädd eftersom han undvikit det offentliga livet under tre års tid.¹⁰⁷

Elvis gjorde comeback under augusti månad i Las Vegas och berättar i en intervju i Aftonbladet att han egentligen aldrig velat göra ett uppehåll från att framträda inför publik utan att det bara har blivit så. När tidningen frågar honom om han gjort comeback på grund av pengarna han kommer att tjäna så berättar Presley att pengarna inte spelar någon roll för honom längre. Han varken bryr sig eller har någon kontroll över sina egna pengar, medger han. Tidningen beskriver de senaste åren i stjärnans liv som en period fylld med dåliga filmer där han haft de enklaste rollerna och Elvis själv erkänner att han inte kan säga att han inte skäms över vissa av filmerna han gjort. Aftonbladet

102Aftonbladet, 01-08-1969, s.18.

103Aftonbladet, 05-08-1969, s.18.

104Aftonbladet, 10-08-1969, s.22.

105Aftonbladet, 12-08-1969, s.18.

106Aftonbladet, 13-08-1969, s.22.

107Aftonbladet, 28-08-1969, s.29

kunde dock i konstatera att Elvis fortfarande förföljdes av flickor och att han inte slutat vara sexsymbol: ”Hans vänstra knä darrar fortfarande, när han sjunger. Och med mikrofonen verkar han härma en våldtäktsakt.”¹⁰⁸

I samband med Woodstockfestivalen skriver Aftonbladet att flera människor dött av överdoser av droger under kaotiska förhållanden. Besökarna uppges i artikeln vara långhåriga och ofta barfota och de tituleras ”popfantaster”. Under festivalen ska 5000 besökare ha uppsökt läkarvård, tio procent av dessa på grund av att de hade konsumerat för mycket narkotika. Arrangörerna var rädda för upplopp och valde att låta band spela på scenen under arton timmars tid, uppger tidningen, då det kommit 300.000 besökare när de bara väntat sig 100.000.¹⁰⁹

The Beatles förekommer upprepade gånger på Aftonbladets nöjessidor under augusti månad. Ringo Starr beskrivs vara bekymrad över misslyckade försök att sälja sitt hus i London.¹¹⁰ De berättar också att John Lennon och Yoko Ono försökte sprida fredens budskap i Mellanöstern genom att spela låtar från ett piratradiofartyg utanför Israels kust.¹¹¹ Paul och Linda McCartney ska ha fått en dotter vid namn Mary.¹¹² I den näst sista tidningen för månaden skriver Aftonbladet om John Lennons nya hus, som kostat honom tre miljoner kronor. Lennon och hans maka Yoko Ono säger i intervju angående den stora summan som huset kostat att huset var värt pengarna eftersom de nu kunde jobba med sitt fredsarbete på heltid. De förklarar att paret försöker använda sig av Johns popularitet för att omvända världen och göra den till en fredligare plats. Huset ska ha varit inrett efter parets smak i psykedeliska färger och mönster. Möblerna ska de ha köpt från Indien. Paret uppges tillbringa den mesta av sin tid inne i huset med att tänka. Aftonbladet anser att Lennon och Ono var det mest uppmärksammade paret i The Beatles då de båda ”dömts för narkotikabrott, uppträtt nakna på skivomslag och gjort sensationella uttalanden på intrikata frågor.”¹¹³

6.8 Expressen 1969

Precis som i Aftonbladet har pop- och rockartiklar fått ännu mer plats i Expressen 1969 jämfört med tidigare år. Nu figurerar även artiklar om svenska popstjärnor bland de internationella när det gäller vem som har blivit tillsammans med vem eller vilka två som ska gifta sig. Månadens första tidning har en artikel som utnämner Benny Andersson och Anni-Frid Lyngstad till ”sommarens par nr.2”. I artikeln beskrivs deras romans som nyligen inledd och det sägs att de träffas så ofta som de har möjlighet till. Benny bekräftar ryktena i en intervju. På samma sida finns även en artikel om ett kommande evenemang på Gröna Lund där den första popfestivalen i Sverige ska äga rum samma helg. Det första som skribenten poängterar är att det är Stockholms första stora pop-festival. Därefter skriver tidningen att Gröna Lund har fått 45.000 kr av Stockholm stad för att underlätta vid en eventuell ekonomisk förlust. Arrangören Ludvig Rasmusson och Ove Hahn förklarar för Expressen att de skulle behöva 30.000 besökare för att festivalen skulle kunna gå med plus och att de skulle ha velat få dit lite stora engelska band.¹¹⁴

Ett reportage från popfestivalen på Gröna Lund dagen efter beskriver festivalen som städad och att den hade fått en bra start med 14.000 besökare. Den första dagen beskrevs som en kväll med mindre musikalisk kvalitet på banden. Det bästa med den första dagen var enligt artikeln de svenska banden Made In Sweden och Good News. Den tidigare gruppen beskrivs i artikeln som ett band med en bra

108Aftonbladet, 16-08-1969, s.12.

109Aftonbladet, 18-08-1969, s.17.

110Aftonbladet, 23-08-1969, s.22.

111Aftonbladet, 24-08-1969, s.28.

112Aftonbladet, 29-08-1969, s.23.

113Aftonbladet, 30-08-1969, s.17.

114 Expressen, 01-08-1969, s.22.

gitarrist och en bred musikalisk kunskap. Amen Corners, ett engelskt band, som var kvällens huvudband får en resencion som tyder på att bandet hade ett enkelspårigt material och att bandet är trist.¹¹⁵ En recension av rockgruppen The Nice framträdande under lördagen ger en bild av en väl framförd spelning, skribenten skriver att spelningen var en välbehövlig krydda till festivalen. Klubben Revolution där de spelade var full och tidningen skriver att de spelade på hög ljudnivå och att folk tittade in genom fönstren för att få se gruppen och deras kända organist Keith Emerson. Emerson var en av världens bästa organister just då enligt tidningen. De påpekar i recensionen att gruppen i stort sett endast består av honom och av dem som ackompanjerade hans musik.¹¹⁶

När Elvis gjorde comeback meddelar Expressen i en artikel att han skulle göra en serie framträdanden i Las Vegas för en betalning för motsvarande tre miljoner kronor. Tidningen diskuterar hans comeback med att showerna kunde komma att sluta på två sätt. Antingen skulle Elvis säkra sin plats som en legend, eller så skulle det sluta i ett fiasko där han skulle framstå som ett suddigt minne av femtiotalet. Enligt tidningen orsakade hans comeback tumult då många fans betalat mycket pengar bara för att få se honom och trängdes för att få en glimt av stjärnan. Elvis framträdde i en svart karatekostym med en röd scarf runt halsen och sjöng bland annat sina gamla låtar, beatleslåtar och protestsånger. Presley själv kommenterade efter showen sina framträdanden med att han gjort comeback för att få sjunga inför publik vilket var något han saknat och att han inte gjorde det för pengarnas skull.¹¹⁷

I en notis med rubriken ”Lennon mest pop i Beatles” redovisar Expressen resultatet av en undersökning om gruppens popularitet och konstaterar att de höll på att få en ytterligare generation av ”fans”. Att en ny generation ungdomar nu hade upptäckt gruppens musik. Artikelns byggde på en undersökning från Storbritannien som visat att de var en av de populäraste grupperna i världen. The Beatles ansågs av sina lyssnare använda sin berömmelse på ett intelligent sätt och samma undersökning utnämnde John Lennon till den mest populära medlemmen i gruppen, efter att han tillbringat sin smekmånad i sängen som en manifestation för världsfreden; något som gjort honom mer populär bland gruppens fans jämfört med de andra beatlarna. En sak som dragit ner deras popularitet anses dock vara den tiden som The Beatles spenderade i Indien med att lära sig meditativa övningar, något som tidningen beskriver som ett misstag.¹¹⁸

Relationen mellan popmusiker och illegala droger behandlas i en artikel som berättar om popmusiker som skulle ha lockat folk från Stockholms innekreter till en lyxvilla på Lidingö för fester varje dag med droger som hasch och LSD. Trots att villan ägdes av två popmusiker bodde i villan under tiden upp till tio personer åt gången enligt tidningen. De som bott i villan hade fått gratis hasch av ledaren och situationen i huset beskrivs i Expressen som att de som bodde där festade och använde droger varje dag. Popmusikerna ska även ha lockat med droger för att få fans till villan. Krav ställdes, enligt tidningen, på att deltagarna skulle sälja droger åt musikerna på gatan för att få vara med på fortsatta fester. Alla inblandade ska ha tjänat mycket pengar på drogförsäljningen, enligt tidningen.¹¹⁹

En annan artikel som har med droger och även rockstjärnor att göra är en intervju med Mick Jagers dåvarande flickvän Marianne Faithful i Expressens Söndagsbilaga. Artikelns ger bilden av en ung tjej som hamnat i fel umgänge och dragits in i en värld fylld av droger. Tidningen skriver att allt hade börjat 1964 då popmusiken svept över världen. Beatles och Rolling Stones hade gett unga en ny musikstil och ett nytt sätt att leva. Tidningen sammanfattar perioden med att ungdomarna var

115 Expressen, 02-08-1969, s.20

116 Expressen, 03-08-1969, s.15.

117 Expressen, 09-08-1969, s.13.

118 Expressen, 13-08-1969, s.24.

119 Expressen, 14-08-1969, s.11.

fria, hämningslösa och protesterade mot samhället. Faithful hade varit en av dessa ungdomar. Hon blev snart upptäckt och omtyckt som sångerska. Efter att varit gift med en vän till The Rolling Stones blev hon tillsammans med gruppens sångare Mick Jagger som drog henne ner i drogproblem, skriver tidningen. Hon säger i intervjun att de flesta i popbranschen använder droger; men att det var deras ensak. Efter en överdos på ett hotell i Sydney togs hon om hand av sin mamma hemma i England och uppges i artikeln vara på bättringsvägen.¹²⁰

En artikel handlar om en musikforskare vid namn Johannes Leyman som höll på att skriva en musikvetenskaplig avhandling om pop/rockgruppen Tages. Han kunde i artikeln berätta att gruppen som en gång varit det populäraste bandet i Sverige, hade dalat betydligt i popularitet. Bandet hade avvecklat sin administrativa verksamhet i landet och framträdde sällan. Det som gruppen fortfarande satsade på var att slå igenom internationellt. De beskrivs i artikeln som det enda band som fanns kvar sen den första popvågen. De andra banden som bildades då hade alla lösts upp vid det laget eller gått över till svenska låtar, menade Leyman.¹²¹

I måndagstidningen den 18 augusti skriver Expressen om Woodstockfestivalen som ägt rum under helgen. Rubriken lyder ”Popfestivalen slutade i kaos” och vittnar om en festival som slutat på ett annat sätt än vad arrangörerna tänkt sig. Tidningen rapporterar att två personer omkommit, 1500 besökare hade fått uppsöka sjukhus, många i drogrelaterade åkommor och att 300.000 besökare fått slåss om platser framför scenen under helgen. Många hade aldrig hört en ton av musiken under festivalen, enligt artikeln, eftersom de inte kunde komma i närheten av scenen där några av de mest populära grupperna i staterna framträdde. I artikeln berättar skribenten att vägarna till och från festivalen varit blockerade av stillastående trafik och att många lämnat sina fordon för att gå till festivalen. Tidningen beskriver Woodstockfestivalen som en scen ur en gammal journalfilm från andra världskriget där flyktingar flydde undan kriget. Arrangörerna visste om att många skulle komma till Woodstock, menar tidningen, men ändå hade de inte förberett ytan för festivalen tillräckligt så att alla kunde få plats. Tidningen återgår sedan till att beskriva de många personerna som sökt hjälp för oönskade effekter av droger: ”många var medvetlösa, halvt döende, av för mycket narkotika”.¹²² Artikeln målar inte bara upp en dålig bild av festivalen, det fanns i alla fall en positiv sida med den enligt tidningen, i en intervju med en ditrest affärsman säger han att Woodstock var det bästa som har hänt bygden. Affärsmannen berättar att han, eftersom det funnits mindre mat än vad som krävts för att föda alla festivalbesökare, sålt mat till besökare för motsvarande tusentals kronor.¹²³

På en annan festival senare under månaden spelade Bob Dylan som, enligt tidningen, gjorde sitt första framträdande på två år. För det hade han fått en halv miljon kronor, poängterar skribenten. Bob Dylan beskrevs vara något frånvarande och Expressen noterar att han inte visste mycket om någonting under presskonferensen inför spelningen. Dock var han tillräckligt smart, noterar tidningen, att han tagit ut sitt gage i förskott. Dylan sågs av Expressen som en idol och en protest-sångare och hans framträdande beskrivs som festivalens klimax. Festivalen ska ha blivit besökt av ”tiotusentals hippies, popfans och långhåriga ungdomar i största allmänhet”.¹²⁴ Även kända besökare som Elizabeth Taylor, George Harrison och Rolling Stones uppges ha besökt festivalen.¹²⁵

120 Expressen, 17-08-1969, s.8 söndagsbilagan

121 Expressen, 16-08-1969, s.11.

122 Expressen, 18-08-1969, s.7.

123 Ibid.

124 Expressen, 16-08-1969, s.11.

125 Ibid.

7. Analys och slutsatser

7.1.1 Analys - Aftonbladets och Expressens artiklar under 60-talet

Året 1960

Att det inte förekommer några artiklar i kvällstidningarna som rör rockmusik under undersökningens första år är inte så konstigt. Rock'n'rollen var under sextiotalets första år något som höll på att försvinna; den bytte sakta skepnad och blev pop, schlager eller instrumental musik. Rocken fanns dock kvar i periferin; i subkulturer och till viss del fortfarande inom raggarkulturen. En subkultur som Aftonbladet verkade se som ett hot mot samhället.

Raggarna utgör material för Aftonbladets förstasida en gång med rubriken ”Nu får det vara nog!”. Tidningen uppger sig vara förfasad över ungdomarnas beteende i samband med en musikfestival i Gällö i Jämtland. Ungdomarna beskrivs som ohämmade och uppges ha en tuff ton mellan varandra. Tidningen reagerar mot det hot som raggarna, enligt dem, utgör. Tidningsredaktionen skriver att ordningsmakten inte har överreagerat mot raggarna, utan har hållt sitt lugn och inte tagit till våld eller dylika metoder. Där Aftonbladet tycker att det är dags att göra någonting åt raggarna ignorerar Expressen raggarnas musikfestival under augusti. Expressen nöjer sig med att konstatera fakta i sina artiklar kring andra oroligheter som på en jazzfestival under augusti.

I samband med en jazzfestival i Newport rapporterar båda tidningarna om bråk och oroligheter under festivalen. Aftonbladets skribent uppger sig vara förvånad över att något sådan skulle kunna hända under en sådan ”elegan” tillställning och kallar det för en skandal. Expressen skriver att ungdomarna som besökt festivalen tagit tillfället i akt och att de har gjort uppror mot ”ordning och reda”.

Året 1963

Under de tre åren som gått mellan 1960 och 1963 har någonting hänt i tidningarna. Plötsligt har den nya vågen av popmusik gjort entré och får mycket större plats bland tidningens nöjesartiklar. Jazzen dominerar fortfarande till stor del båda tidningarnas nöjesartiklar, men den har fått gett plats till artiklar med popmusikaliskt innehåll. Artiklarna speglar vilken musikstil som sålde mest under tiden. Den nya popmusiken började sälja allt mer skivor och därför fick den också en större plats och dess artister mer representation ibland nöjesartiklarna. Båda kvällstidningarna följer den här trenden.

Aftonbladet börjar känna av den nya subkulturen som är på väg att växa till sig i popularitet. De gör en nyhet av att en spelning med popartisten Chubby Checker *inte* slutar i kaos och tumult, precis som om det är vad de förväntar sig av den nya ungdomskulturen. Några som förväntar sig kravaller är poliserna som enligt artiklarna är beväpnade med batonger. Tidningen tror även att Checkers turné skall orsaka ”psykos”, ”blodbad” och ”dåndimpen hos flickorna”. De kravaller som uppstår under spelningar senare under månaden karaktäriseras av ungdomar som trängs och försöker ta sig förbi polisen upp till scen så att de måste ingripa. Det finns inga tecken i artikeln på att våld från publiken ska ha mötts med våld från polis.

Expressen skriver om en av dessa popgalor där Checker är det huvudsakliga dragplåstret att galan hade brutit ut i kravaller ”då twisten släpptes lös”. Det hela beskrivs vara ett besökande gäng raggares fel. De var, enligt nöjesredaktionen, uttråkade och stormade scenen samtidigt som tjejer

försökte rusa upp till popstjärnorna för att kasta sig kring halsen på dem. Vid scenen bryter bråk ut mellan poliser och raggare. Expressen poängterar dock att de vanliga konsertbesökare inte haft något med tumultet att göra. Tidningen skriver senare att spelningen utbrutit i kravaller ”programenligt” och lett till ”vådliga äventyr”. Något som kan tolkas som att nöjesredaktionen uppfattar ungdom-arna, i det här fallet raggare, som mer hotfulla än vad de egentligen är. Bråkiga ungdomar hade funnits tidigare under historiens gång. Dessutom lär det knappast vara första gången som det utbryter slagsmål under en konsert eller folkfest.

Troligtvis är Aftonbladet så kritisk till den nya popmusiken, eller den så kallade twisten, på grund av att den utgör ett potentiellt hot mot det samhälle de representerar. Av artiklarna framgår det att nöjesredaktionen gör skillnad på twisten/popmusiken och raggarkulturen. Expressen gör klart att den ungdomskulturen inte har något att göra med raggare. Tidningen är även de kritiska mot den popmusiken. De beskriver bland annat ett dansställes musik för högljudd, ”kromosom-mässig”, ”chockerande” och ”nervös”. Aftonbladet hävdar att de för tiden vanliga popgalorna leder till våldsamheter bland besökarna. De påpekar dock att de flesta ungdomarna inte är våldsamma utan att det är ett mindre antal besökare som är ute efter att orsaka tumult. En insikt som Aftonbladet inte kommit till då de beskyller alla besökare för att ställa till med problem. Alla dessa exempel pekar på att kvällspressen vid det laget varken hade accepterat eller förstått sig på den nya ungdomen som utmanade gränserna med hur man fick klä sig och spela musik.

Den artist som får mest uppmärksamhet i Aftonbladet under 1963 är just Chubby Checker, mest på grund av sin pågående turné i Sverige och för att han var en världsstjärna. Den som får näst mest uppmärksamhet under perioden är Jerry Williams. De svenska rockartister som förekommer i Expressen under detta år är Jerry Williams och The Spotnicks. Tidningen skriver att popartisterna är inspirerade av amerikanska förebilder och tidningens skribenter anser att de lånat amerikanernas sätt att uppträda och spela. Den som dock får mest utrymme av alla rockmusiker under den här månaden i tidningen är den engelska artisten Chubby Checker.

Året 1966

Mellan 1963 och 1966 är det ännu större skillnad på vad som trycks upp på de båda tidningarnas nöjessidor. Det syns en skillnad på mängden representation som rockartisterna får och på vilka de artister som tas med bland nöjessidorna är. Nu har de rockmusiker som de flesta oftast förknippar med sextioalet: The Beatles, The Rolling Stones och Bob Dylan, slagit igenom och de får stor plats i Aftonbladet. Tidningen verkar ha insett att det som ungdomarna är intresserade av säljer lösnnummer. Tre framsidor har med nyheter som rör popmusiker under månaden, det kan jämföras med ingen framsidoartikel för någon av det tidigare undersökta materialet. De artiklar som skrivs om popmusiker, vilket ungefär utgör halva det totala artikelantalet som har med musik att göra, är större och de får mer plats i tidningen. Under 1966 verkar tidningarna ha vant sig vid hysteriska fans som skriker under rockkonserter och flickor som jagar efter gruppernas bilar. Det finns inte längre några stora rubriker som hävdar att musiken ska ha samband med kravaller eller annat socialt uppror. Representationen har istället skiftat över till personerna bakom musiken och de har fått stjärnstatus där man skriver lika mycket om deras vardagsliv som musiken i sig.

Mellan 1963-1966 har i stort sett samma förändringar skett i Expressen som i Aftonbladet. Den enda skillnaden tidningarna emellan är att Expressen framstår som lite mer konservativ i tankesättet, om man ser till de ordval de väljer i samband med att de skriver om The Beatles då John Lennon gjort ett uttalande om att gruppen är populärare än Jesus. En ledarskribent tycker att The Beatles ”fört ett herrans liv” och att det inte är så konstigt att de chockat världen igen. Ledaren anser att det inte är acceptabelt och att John Lennon har gjort sig skyldig till en hädelse. Nöjessidorna ”Bekantas

Bekanta” har genomgått samma förändring som Aftonbladets nöjessektion, de har fler stora artiklar om världskända popmusiker. Popgrupper som visat att de säljer och är profitabla att skriva om i tidningen får mera utrymme i tidningen. The Beatles hade för övrigt blivit så kända vid det här laget att Expressen tryckte upp en artikel om Paul McCartneys privatliv. Ett tecken på att saker och ting höll på att skifta när det gällde tidningens syn på rockmusiken.

Aftonbladet skriver i en artikel om en tidigare dold sida av popmusiken som handlar om en artist som måste ta droger för att klara av att framträda på scen. Något som fått honom att sluta med musiken och fokusera helt på drogerna istället. Det som är intressant med artikeln är att Aftonbladet i stort sett generaliserar alla popmusiker som användare av droger i och med deras skildring och ordval i artikeln om en popmusikers resa genom Europa på jakt efter droger. I artikeln beskrivs han som en person som har gett upp hoppet om livet och inte bryr sig om någonting längre.

Den rockgrupp som fick mest uppmärksamhet under perioden i båda tidningarna är utan tvekan The Beatles, något som stämmer överens med den marknadsmässiga värdet som de hade just då. Efter tre år av fyllde med försäljningsframgångar hade de nu nått stjärnstatus. De övriga popgrupperna fått en artikel vardera i tidningarna.

Året 1969

Attityden gentemot rock- och popgrupper har återigen skiftat mellan år 1966 och 1969. Nu har artiklar om svenska popstjärnor blandats med de tidigare artiklarna som tidigare mer eller mindre endast innefattade de internationella popartisterna. Artisterna (internationella och svenska) ses nu som vanliga kändisar och händelser som att vissa artister gifter sig är något som följs av media i detalj. Tidningarna har under sextiotalets sista år bytt ut den gamla kändiseliten mot en ny popelit och rockkulturen har blivit något som man närmast skulle kunna kalla folklig. De mest förekommande popmusikerna bland artiklarna är The Beatles, följda av The Rolling Stones och svenska The Hep Stars. Andra artister som förekommer i tidningarna får ungefär en artikel i varje tidning. Popmusiken och dess utövare verkar nästan ha blivit folkliga och allmänt accepterade bland media under undersökningens sista år. Men det finns dock fortfarande sådant som tidningarna finner stötande med rockkulturen. Som till exempel att det användes droger inom rockkulturen, både av artister och fans.

I ett reportage från Woodstockfestivalen skriver Aftonbladet att många besökare ska ha brukat narkotika och folk uppges ha omkommit av droger och under kaotiska sanitära förhållanden. De som besökt festivalen representeras som ”popfantaster” av tidningen och de beskrivs ha använt droger till stor utsträckning. Expressen skriver om Woodstockfestivalen att över 1.500 personer uppsökt läkarvård efter alltför höga intag av droger, till fysiken ”halvt döende”. Angående festivalen är de båda tidningarna överens om att festivalen var en administrativ katastrof och att många använt sig av och farit illa av droger under festivalens gång. Det är intressant för undersökningen att arrangörernas egentliga syfte med festivalen inte nämns. Det verkar som att det inte är ett budskap som tidningen anser vara av vikt för att ta med i artikeln. Att det var en festival där folk hade samlats för att uppleva en helg av förståelse mellan besökarna och för att se på några av de mest populära musikgrupperna för tillfället. Representationen av de rock/popband som spelat på festivalen uteblir. Popmusiken i generell mening och dess koppling till droger är något som tidningarna inte accepterar. Droger kopplas samman allt mer med musiken och dess utövare, enligt de båda kvällstidningarna.

Under 1969 dyker det (för den här undersökningen) upp en ny variant av pop/rockmusiker: De som uttrycker politiska åsikter och använder musiken som ett politiskt verktyg. John Lennon och Yoko

Ono försöker sprida freden till Mellanöstern och amerikanen Phil Ochs sjunger antiamerikanska sånger i svensk TV, skriver Aftonbladet. Det är ett tecken på att den radikaliserade ungdomen som Kjell Östberg skriver om har äger rum. Aftonbladet verkar ha accepterat de nya politiskt aktiva artisterna. I Expressen är, artister med radikala politiska budskap, inte alls representerade under år 1969. Den enda med anknytning till politiken som anses enligt tidningen vara protestsångare är Bob Dylan som det skrivs om i en artikel i samband med hans comeback på Isle of Wight festivalen 1969. Men här nämns han bara vagt som en protestsångare och något mer om politiska åsikter skriver Expressen inte om. Betydligt mer plats och fokus får den stora summa pengar som han krävt för att spela på festivalen: en halv miljon kronor. Något som måste ha varit unikt för sin tid, men i själva verket var det bara början på en ny era. En ny tid där festivalerna hade spelat ut sin roll och rockmusikerna spelade på arenor runt omkring i världen, för miljontals dollar. Något som skulle betyda slutet för den era som popmusiken under sextioalet representerade.

7.1.2 Analys utifrån Hegemonibegreppet

Kampen om hegemonin är tydlig materialet igenom. Horgbys teorier om hur den övre gruppen i hegemonin (i detta fall tidningarna och deras nöjesredaktioner) anpassar sig efter det höga marknadsvärde som popgrupperna (den undre gruppen) får under sextioalets gång. Det verkar som att tidningarna har insett att det finns en ny köpstark grupp i ungdomarna, som under sextioalet hade fått egna pengar att spendera.

Den fjärde hegemoniska regeln handlar om just detta; kampen om hegemonin när det gällde rockmusik under sextioalet var ekonomiskt känslig. Det innebär att någon av de två grupperna anpassar sig efter den rådande ekonomiska marknaden. Av det undersökta materialet framgår det att båda tidningarna anpassat sig snabbt efter vad läsarna vill läsa om. En framgångsrik popgrupp som The Beatles med många försäljningsframgångar blir flitigt omskriven och detta verkar ha lett till att flera rock/popgrupper successivt fick alltmer plats bland nöjesartiklarna. De enda artisterna med anknytning till rockmusik som representerades under början av sextioalet var Elvis Presley och The Beatles. Vid sextioalets slut har en större spännvidd av popartister representerats i nöjesartiklarna. Det här hänger ihop med att fler sidor och fler artiklar med rockmusikaliskt innehåll ökas under sextioalets gång. Under sextioalets gång verkar även popmusiker ersätta gamla filmstjärnor och ta över deras roll som idoler för tonåringar. Pressen skriver till exempel om när, var och hur popmusikerna ska gifta sig eller om de har fått barn. Marknaden verkar alltså ha fått tidningarna att anpassa sig efter de förändringar som samhället gick igenom under tiden, förändringar som speglade av sig i rockmusiken.

Beroende på vad man tillskriver rockkulturen kan man finna spår efter en hegemonisk diskurs mellan den utmanande grupperingen och den makthavande. Om raggarkulturen sågs som ett hot mot hegemonin innan popmusiken blev populär under sextioalet av både Expressen och Aftonbladet. Starkare blir tidningarnas reaktioner mot den nya popmusiken när den dyker upp under 1963. Raggarnas subkultur verkar ha försvunnit eller så skrivs det inte om dem i tidningarna. De nämns endast i samband med slagsmål vid en popgala under det året. Reaktionerna i samband med Chubby Checkers popgala i Johanneshov är klart överdrivna. Det var knappast någon större risk för "blodbad" eller ens tal om någon masspsykos som ungdomarna skulle råka ut för. Hade någon större risk för ungdomarnas fysiska hälsa funnits hade konserterna stoppats eller förbjudits. Här handlar det klart och tydligt om att journalistkåren ansåg att samhället som det var då var hotat och att de överreagerar med moralpanik mot det nya hotet i artiklarna. Det är ett tecken på den första hegemoniska regeln; att tidningarna överreagerar på vad som hänt. Om Aftonbladet och Expressen såg rockmusiken under början av sextioalet som något som representerade ett alternativt samhälle och synsätt verkar de snart ha kommit till insikt att denna nya musikstilen var relativt

harmlös. Det tyder på att kampen om hegemonin följde den andra hegemoniska regeln. Som säger att de som innehar makten över diskussionen i hegemonin lär sig att hantera det nya hotet mot den hegemoniska ordningen över tid och inser att det nya hotet kanske inte är så farligt som det först framstått som.

Den fjärde och första hegemoniska regeln är de regler som jag funnit mest spår av i tidningarna. De andra tre reglerna styrks också delvis av artiklarna, dock är det osäkert om de verkligen gäller för mitt material då det bara kan spekuleras kring varför tidningarna valde att till exempel inte skildra rockkultur under år 1960. Det finns inte heller något som tyder på att regel tre inträffade i Sverige, att den övre hegemoniska gruppen tog reagerade traditionellt, alltså överreagerade i formen av skivbränningar eller fysiska hot, mot den nya musiken.

7.2 Slutsatser

Syftet med den här uppsatsen var att skildra hur två kvällspressens tidningar successivt ändrade sin inställning till rockmusik. Min hypotes var att där skulle finnas tecken på att rock- och popmusik blev alltmer accepterat för vart år under som gick sextiotalet. Att detta på något sätt skulle hänga ihop med en slags förändring i samhället misstänkte jag också. I efterhand kan forskningen konstatera att detta stämmer: det skedde en förändring, både i medias mentalitet mot rockmusik och andra alternativa subkulturer och i samhället.

Samhällets roll i processen speglas i det undersökta materialet. Allt eftersom en köpstark ungdomsgrupp valde att spendera sina egna pengar på det sätt som de själva ville ändrades marknaden efter deras efterfrågan. Om man undersöker antalet artiklar som har med rockmusik att göra under sextiotalets gång speglar de nya trender som förändrade populärmusiken under decenniet. Media verkar ha accepterat den nya musikens potential till försäljning bland ungdomarna när det gällde tidningar. Om det var artiklar om The Beatles som sålde lösnummer bland ungdomarna hamnade de på framsidan av tidningarna oftare än andra artiklar med andra musikstilar. Antalet artiklar med The Beatles var överrepresenterade bland rock/popmusikartiklar under åren 1963-1966, då hysterin kring gruppen i världen var som störst. Under 1966 fann jag även mest artiklar med rock-musik innehåll. Under 1969 verkar tidningarna inte ha lika mycket artiklar med sådant innehåll. Vid det här laget hade Expressen och Aftonbladet insett den nya popens potential och färre men större artiklar om de olika rockmusikerna och grupperna påträffades i undersökningen.

Vid året 1966 har kvällspressen lugnat ner sig i det undersökta materialet när det gällde fientlig inställning till popkulturen. Antagligen i samband med att flera av de större internationella grupperna visade sig vara ekonomiskt profitabla när det gällde att sälja tidningar med artiklar om ungdomarnas idoler. I takt med att den nya vågen av popmusik spred sig över Sverige insåg media dess marknadsvärde och anpassade sig efter där efter. Ytterligare ett tecken på detta är att de båda tidningarna låter artiklar med nya popstjärnor få allt större plats vid sidan om andra nationella och internationella stjärnor. Svenska popmusiker fick under decenniets andra hälft plats bland de artiklar som tidigare bara innefattat stora internationella stjärnor. Under den andra hälften av sextiotalet kom händelser i popmusikernas privatliv att bli artikelmaterial i både Expressen och Aftonbladet.

Det material som skildrar en pågående förändring i samhället, om man läser mellan raderna i artiklarna, är de nöjesartiklar som tar upp ungdomarnas ökade användning av droger av olika slag. Droger hade funnits i mindre skala tidigare men nu hade användningen ökat och blivit något utav ett mode inom rockkulturen då många rockmusiker representerades som brukare av narkotika. Artiklarna som berör rockmusiker och droger skvallrar här om att detta ses som ett klart hot mot samhället av tidningarna.

Den hypotes jag hade om att det skulle märkas en skillnad i rockmusikernas politiska engagemang under sextioalet visade sig stämma. Som en del av, eller inspirerade av, den radikaliseringsväg bland ungdomar som Östberg talar om ses skillnader bland artisterna och deras personliga politiska intresse. Under början av årtiondet är politik i samband med pop/rockmusik obefintlig. Däremot ses en stor skillnad vid jämförelse med det sista året under 1960-talet. I en politiskt laddad tid med studentuppror västvärlden över, revolt mot Sovjet i Tjeckoslovakien under det föregående året 1968 och en folkrörelse som var trött på krig och ville ha fred ter sig det plötsliga politiska intresset sig naturligt.

Rockmusikerna i det undersökta materialet agerar och försöker sprida sitt budskap genom att till exempel sända ut piratradio över Mellanöstern eller genom att sjunga om hur korrupt de Förenta Staternas styrelseskick är. Under slutet av undersökningen får till och med musiker med radikala politiska åsikter sändningstid i TV. Det verkar dock som att det är utländska popartister som i huvudsak är de som tagit någon som helst ställning politiskt sett. De svenska popstjärnorna delar inte med sig av sina politiska åsikter, om de hade några, när de blir intervjuade av tidningarna. Östberg menar att alla de olika politiska förgreningarna med kopplingar till rockkulturen hängde ihop under sextioalet och tillsammans bildade de en grupp med eller utan politiska intressen. De formade en generation som rörde sig åt samma håll och på så sätt kom att ändra på samhället i sig. Det är går dock inte att urskilja exakt vad det var som ändrade samhället i stort, i alla fall inte utifrån det material som jag undersökt. Var musikerna var den kraft som påverkat ungdomarnas inställning till det samhälle som de levde i eller var musikerna, som härstammade ur den stora ungdomsgruppen, deras talesmän? Det finns sannolikt det som pekar mot att det var så i båda fallen. Rockmusikerna påverkades sannolikt av den folkrörelse som de var en del av och påverkade samtidigt ungdomarna med sina politiska budskap i sin musik. Rockkulturen och den politiska folkrörelsen synsätt och mentaliteter under sextioalet kom sannolikt att utgöra en grogrund för sjuttioalets politiskt aktiva proggrörelse.

Skillnader Expressen och Aftonbladet emellan är inte särskilt stora när det gäller deras artiklar med rockmusikaliskt innehåll. De skillnader som går att finna är i stort sett obefintliga. Expressens språk antar då och då lite mer gammaldags klang under 1963 då popmusiken slår igenom i samband med att de kommenterar den. Detsamma kan sägas om tidningens ordval i artiklarna som handlar om att The Beatles hävdar att de är större än Gud. Båda tidningsredaktionerna verkar lägga lika stor vikt vid hur mycket pengar alla popgrupper tjänar. Hur mycket de har i gage per spelning och om det är mycket eller lite i jämförelse med vad andra grupper tjänar är sådant som förekommer frekvent bland artiklarna. Gruppernas försäljning av skivor och gruppernas ställning på hitlistorna är också något som vanligtvis tas upp i samband med artiklar om rockgrupperna.

Angående kvällspressen i och användandet av dess material i den här uppsatsen finns det vissa nackdelar med att använda just tidningsartiklar som material för undersökning. Det största problemet är kring skribenterna till artiklarna. Det är svårt att avgöra om kvällspressen verkligen skildrar det som läsarna är intresserade av eller om de publicerar artiklar som en följd av en yttre press av en okänd faktor (som till exempel tidningsledningen eller större skivbolag). Det är även svårt att avgöra om de själva verkligen representerar kvällstidningarnas politiska åsikter. Det kan vara så att de själva ger uttryck för personliga åsikter och att det är de som uppsatsen tar upp. Dessutom är det svårt att avgöra om de har några ambitioner att spegla tidningens politiska åsikter. Många av nöjesjournalisterna var troligen personer med ett brinnande intresse för nöjesbranschen och skulle ha kunnat bli anställda på grund av den kunskap om nöjesvärlden som de besitter. I en del fall är skribenterna anonyma, då har jag antagit att det som är står i artikeln är tidningens egna ord. När ingen står som skribent för en artikel är ansvaret för innehållet i artikeln redaktörens. I ett fall har Expressen använt sig av en frilansande skribent, det är inte heller säkert att denne

representerar tidningens politiska åsikter. I detta fall har jag använt mig av artikeln då den var den enda artikel med rockmusikaliskt innehåll som publicerats på kultursidan i Expressen under alla de år som jag undersökt. Ett faktum som gör den intressant nog att använda sig av. Dessutom speglar artikeln tidningens åsikter ifall den får plats på kultursidan.

8. Sammanfattning

Området för denna uppsats är rockmusiken och dess kultur under 1960-talet. Med hjälp av en musikvetenskaplig och en kulturanalytisk teori har jag valt ut de artiklar som kan förknippas med rockmusiken. Med dessa teorier har gränsen mellan vad som är rockmusik och inte blivit klarare och undersökningen har kunnat ta en mer konkret form. Björn Horgbys representationsbegrepp och teori kring hegemonisk kamp har hjälpt mig på vägen när jag valt ut material för undersökningen och senare när jag tolkat vad jag funnit i materialet.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur rockmusiken blev folklig och om den blev det under sextioalet. En annan central frågeställning för uppsatsen är om och hur kvällspressens attityd skiftade gentemot rock- och popmusik under samma tidsperiod. Som undersökningsområde valde jag Expressen och Aftonbladets nöjesartiklar under perioden. Rockmusiken gick från att vara en orepresenterad subkultur i tidningarna under 1960-1962 till att öka drastiskt i representation under perioden 1963-1969. Den huvudsakliga publiken som rockkulturen nådde ut till under dessa år i Sverige var ungdomar. Popmusiken tilltalade ungdomarna med sina löften om en friare personlig tillvaro men sedan även med en möjlighet att förändra världen. Till en början sågs den ”nya” musiken av massmedia som något utav ett hot mot det rådande samhället. Detta visade sig genom moralpanik i pressen, där ungdomen förklarades förlorad.

Med tiden kom attityden i media gentemot den nya popen/rocken att präglas av en acceptans eftersom media insåg att vad de sett som ett tidigare hot kanske inte var så pass allvarligt som de trott. Det fanns även ekonomisk vinst i att trycka upp det som de unga ville ha och med tiden skulle popmusiken få allt mer plats bland nöjesartiklarna. De gamla ungdomsidolerna byttes ut mot nya idoler från popmusikens värld allt eftersom marknaden svängde. Nu följde tidningarna de nyblivna rockstjärnornas privatliv på ett liknande sätt som man följt de tidigare idolerna.

Den här undersökningens resultat är följande. Attityden mot rockmusiken förändrades under sextioalets gång inom media. Från att ha varit mycket skeptiska till det nya fenomenet kom pressen att acceptera den nya musiken. Rockmusikerna var till en början inte alls särskilt intresserade av att sprida något annat budskap än sånger med romantiskt innehåll. Men med tiden kom allt fler att sjunga politiskt laddade sånger och att bli influerade av den politiskt radikaliserade ungdomsgruppen som de var en del av. Undersökningen visar att massmedia var marknadskänslig och rättade sig efter vad ungdomarna efterfrågade. Även om skribenterna förhöll sig skeptiska till det rockmusikerna stod för i texten tryckte kvällstidningarna ändå upp artiklar om musikerna. Enligt Björn Horgbys teori kring en hegemonisk kamp mellan rockkulturen och den rådande makt-havande gruppen i samhället kan jag i denna undersökning se fall där hans uppdragna regler för den hegemoniska kampen stämmer. Särskilt den fjärde och den första regeln har jag funnit mest spår av under undersökningens gång. Reglerna beskriver att en utmanare till den hegemoniska makt-balansen först överreagerar i sin bedömning av det nya hotet och att hegemonin är marknadskänslig.

Skillnader Expressen och Aftonbladet emellan är inte särskilt stora när det gäller deras artiklar med rockmusikaliskt innehåll. De skillnader som går att finna är i stort sett obefintliga i det undersökta materialet. De små skillnaderna som jag funnit i undersökningen tar sig form igenom ordval i Expressen som har en mer gammaldags klang. Däremot fann jag många likheter, både i valet av artikelinnehåll och mentalitet gentemot rockmusiken. Tidningarna fokuserar mest på hur mycket skivor artisterna sålt, hur mycket de får i gage per spelning och var på toplistorna de befinner sig. Gemensamt för båda tidningarna är att de följt samma artister under alla undersökningens år. Totalt sett fick gruppen The Beatles högst antal artiklar, följt av The Rolling Stones, Jerry Williams och The Hep Stars under sextioalet.

Källor och litteratur

Brolinson Per-Erik & Larsen Holger, *Satisfactions - Studier i Ungdomskulturens musikestetik*, 1990, Almqvist & Wiksell Tryckeri.

Billy Ehn & Orvar Löfgren, *Kulturanalyser*, 2001, Gleerups.

Friedlander Paul, *Rock and Roll – A Social History*, Westview Press, 1996.

Horgby Björn, Professor i historia i Linköping, *Rock och Uppror 2007*, Carlsson Bokförlag.

Lillestam Lars, *Svensk Rock*, 1998, Bo Ejeby Förlag.

Lindberg Ulf, *Rockens text*, 1995, Symposion Bokförlag.

Karlsson Klas-Göran, *Europa och världen under 1900-talet*, 1999, Almqvist & Wiksell Tryckeri.

Salomon Kim, *En femtiotals berättelse*, 2007 på Atlantis.

Tryckta källor

Som material för år 1960 har jag använt mig av källorna:

Aftonbladet, 01-08-60 till 31-08-60.

Expressen, 01-08-60 till 31-08-60.

Material för år 1963 är:

Aftonbladet, 01-08-63 till 31-08-63.

Expressen, 01-08-63 till 31-08-63.

Material för år 1966 är följande:

Aftonbladet, 01-08-66 till 31-08-66.

Expressen, 01-08-66 till 31-08-66.

Material för år 1969 är:

Aftonbladet, 01-08-69 till 31-08-69.

Expressen, 01-08-69 till 31-08-69.